

בס"ד. שיחת יום ב' ב' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "הוא אלקינו"].

א. בין הענינים והסיפורים שסיפר רבינו נשיאנו, בעל הגאולה והשמחה, בקשר למאסר והגאולה, יש ענינים שכבר נדפסו, ענינים שישנם בכתובים, וגם ענינים שהם עדיין רק בעל-פה.

וע"פ רצון בעל הגאולה בנוגע לענינים אלו וכיו"ב, שלא זו בלבד שישארו בזכרון, אלא יבואו גם בכתב, ומצד אהבת ישראל שיוכלו הדברים להגיע למספר היותר גדול של בני, יבואו גם בדפוס (כפי שדיבר וכתב וביקש זאת ריבוי פעמים) — הנה כל אלו שזוכרים ענינים מסויימים, או שיש בידם ענינים מסויימים בכתב, מוטלת עליהם מצוה גדולה, שישתדלו בהדפסת הדברים — או בעצמם, או שישלחום לכאן, ויאספו את כל הענינים ביחד וידפיסו אותם, לתועלת הרבים, ומה שנוגע לימים אלו — למלאות הרצון של בעל הגאולה ובעל השמחה, אשר, מילוי הרצון — של כל אחד, יהי' מי שיהי', אפילו אם הוא נעלה יותר באין ערוך ממי שממלא את רצונו — יוצר קשר ושייכות וערך בין ממלא הרצון עם בעל הרצון¹.

ב. א' הענינים שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בקשר למאסר והגאולה²:

במאמרי ר"ה שנת תרפ"ז — השנה שבה אירע המאסר — נדבר בתוך המאמר ענין שיטת הבעש"ט אודות השגחה פרטית³, שהוא גם בדצ"ח ובכל פרט ופרט וכו', אף שלא הי' שייך להמאמר. ולולא זאת — סיים כ"ק מו"ח אדמו"ר — איני יודע אם הייתי יכול "איבערטרעגן" (לסבול כו') את הענינים הקשורים עם המאסר ותוצאותיו.

עד כאן תוכן דברי בעל הגאולה והשמחה.

וההסברה בזה בפשטות⁴:

(3) ראה כתר שם טוב בהוספות סקצ"ט ואילך. וש"נ.

(4) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשי"א סכ"ו ואילך (תו"מ ח"ג ע' 207 ואילך). וש"נ.

(1) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 73. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' שסט (נעתק ב"היום יום" ח' חשוון).

(2) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שיב. וש"נ.

המאסר הי' במעמד ומצב שלכאורה בדרך הטבע לא היתה תקווה שהדבר יסתיים בטוב.

וכיון שהי' זה (לא רק ענין פרטי שנוגע לחייו של יהודי אחד, שגם הוא "עולם מלא", אלא) ענין שבו הי' תלוי כל ענין הפצת היהדות התורה ומצוותי' של מליוני יהודים שהיו במדינה ההיא, הרי מובן, שכאשר לא רואים בדרך הטבע את גמר הענין בטוב, כך, שזוהי סכנה עבור יהדות, תורה ומצוה של מליוני יהודים, הרי מובן עד כמה נוגע הדבר אפילו אצל יהודי פשוט, עאכו"כ אצל יהודי שומר תורה ומצוה, ועאכו"כ אצל נשיא הדור ומנהיגו.

והחזיון לזה הוא הענין דהשגחה פרטית — שיודעים בבטחון גמור שאפילו פרט קטן הוא בהשגחה פרטית, ועאכו"כ ענין גדול כזה; וכיון ש"מפי עליון לא תצא הרעות", הרי ללא נפק"מ איך נראה הדבר בטבע, ברור הדבר ש"לא יטוש ה' עמו ונחלתו גו'", והקב"ה, שבהשגחתו הפרטית הביא את המאסר, יראה גם את הגאולה.

ג. אך עדיין אינו מובן: מה הי' הצורך לקשר זאת עם מאמרי ר"ה? הענין של השגחה פרטית הי' ידוע בתוככי החסידים, וע"י החסידים — אצל בני" בכלל, כך, שגם אילו לא הי' נזכר הדבר במאמרי ר"ה דשנה ההיא, הרי זה ענין אמיתי מצד עצמו. ובבוא המאסר הי' יכול להיות הזכרון על הענין דהשגחה פרטית, באופן שיתן כח לסבול את יסורי המאסר, והפחד מפני הסכנה עבור היהדות של מליוני יהודים, ולצאת מזה בשלימות.

ומדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שהנתינת-כח היתה מצד אמירת הענין במאמרי חסידות דר"ה, מובן, שגם דיוק זה נוגע להענין.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

ובהקדמה — שהתורה בכלל נקראת בשם "חיי עולם"⁸, שזהו"ע הנצחיות, ובמילא מובן, שגם המצוות — שע"י הלימוד שמביא לידי מעשה⁹ — הם ענין נצחי. וזהו א' הענינים ד"אני מאמין", ש"התורה הזאת לא תהי' מוחלפת"¹⁰, דקאי לא רק על התורה, אלא גם על מצוות התורה¹¹.

5) סנהדרין לז, סע"א (במשנה). וש"נ. א. וש"נ.

6) איכה ג, לח.

9) ראה קידושין מ, ב. וש"נ.

7) תהלים צד, יד.

10) עיקר הט' מי"ג העיקרים.

11) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 115 ואילך.

8) נוסח ברכת התורה. וראה שבת י"ד,

אמנם, מצד הענין דנצחיות התורה, הרי זה יכול להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר" (כלשון התניא¹²).

ועד"ז בנוגע לענין דהשגחה פרטית, שעם היותו אמיתי כו', הרי כיון שמתפשט על כל הדורות כולם, יכול להיות הדבר בגלגול זה או בגלגול אחר, בדור זה או בדור אחר.

וזוהי התועלת שבהזכרת הענין דהשגחה פרטית בדיבור גלוי בר"ה: ידוע ביאור אדמו"ר האמצעי¹³ בדיוק השם "ראש השנה", ולא תחלת השנה, שזהו בדוגמת ראש של כל הגוף, שנוסף על היותו עיקר הגוף, הרי ממנו מתפשט זרימת החיות ("דער שטראַם פון לעבן") והתנועה וכו' לכל האברים, וכן הוא בר"ה, שבכחו של יהודי לפעול ע"י עבודתו שיומשך ממנו חיות לכל עניני החיים בכל ימות השנה.

ולכן, כאשר הענין דהשגחה פרטית נדבר ביום דר"ה, שהוא גם ה"ראש" של ימי המאסר, ולא רק באופן שנשאר במחשבה, אלא נתגלה בדיבור, ובמעמד כו"כ מישראל, ריבוי מנינים, שע"ז נעשה ענין של פרהסיא, שזהו תכלית הפירסום והגילוי¹⁴ — אזי נתבטל החשש והספק אם יהי' הדבר בדור זה ובגלגול זה או בדור אחר ובגלגול אחר, כיון שכבר נמשך בגלוי בראש ותחלת השנה.

ה. ועדיין צריך להבין: מדוע הי' צריך ענין זה להיות נדבר במאמר חסידות, ובאופן שלא הי' שייך להמאמר, ואעפ"כ נדבר במאמר?

ויש לומר הביאור בזה — בהקדם מה שמצינו גבי יוסף הצדיק, שגם הוא הי' בבית האסורים, ע"י המאורע עם השבטים כו', שאז טען ראובן: "השליכו אותו אל הבור גו' ויד אל תשלחו בו למען הציל אותו מידם גו'"¹⁵, והקשה בזהר¹⁶: מהי ההצלה בכך שלא ישלחו בו יד, אלא ישליכוהו אל הבור — הרי בבור היו נחשים ועקרבים (כדברי הגמרא¹⁷ על הפסוק¹⁸ "והבור ריק אין בו מים", "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"), ומהי הנפק"מ אם שולחים בו יד או משליכים אותו לבור שיש בו נחשים ועקרבים?

ומתרץ בזהר, שמוטב ליפול לבור שיש בו נחשים ועקרבים, שאינם

16 ח"א קפה, סע"א. וראה לקו"ש ח"ג

ע' 838 ובהנסמן שם. וראה גם אג"ק ח"ט ס"ע ריד ואילך.

17 (שבת כב, רע"א. הובא בפרש"י עה"פ.

18) וישב שם, כד.

12) ספ"ט.

13) עט"ר שער ר"ה בתחלתו.

14) ראה גם שיחת י"ב תמוז תש"כ ס"ה

ואילך (תו"מ חכ"ח ס"ע 189 ואילך). וש"נ.

15) וישב לז, כב.

בעלי בחירה, מאשר ליפול בידי בעלי בחירה, שזוהי סכנה גדולה יותר, ולכן, אע"פ ש"אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו"¹⁹, הרי כאשר הסכנה גדולה יותר, אזי צריך זכות גדול יותר כדי לינצל ממנה, משא"כ כאשר הסכנה אינה גדולה כ"כ, כמו בנחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, אזי יוכל לינצל גם ע"י זכות קטן יותר.

ועד"ז בנוגע למאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהפחד הי' במיוחד מצד העובדה שהיתה התערבות של בני-ברית בעלי בחירה (כפי שמספר הרבי בזכרונותיו²⁰, וגם במכתב הראשון שכתב לקראת חגיגת י"ב תמוז²¹), ואז יש צורך בזכות גדולה ומיוחדת כדי להתגבר על כל ההעלמות וההסתרים שלמעלה מדרך הטבע לגמרי²².

ועפ"ז יובן הדיוק שהענין דהשגחה פרטית "נדבר בתוך המאמר .. אף שלא הי' שייך להמאמר":

כאשר ענין מסויים נאמר במאמר בגלל ההכרח שבדבר בנוגע להמשך המאמר, הרי זה ענין שנעשה ע"י בעל בחירה, ובנדו"ד, שבעל בחירה מגלה את הענין דהשגחה פרטית, בניגוד להלשנה של מי שגם הוא בעל בחירה;

משא"כ כאשר מצד המשך המאמר אין מקום לאמירת ענין זה, ואעפ"כ "נדבר בתוך המאמר", באופן שלמעלה מבחירה של בעל בחירה, ובא בגילוי במאמר חסידות, שענינו לאחד נגלה דתורה עם פנימיות התורה, ובאופן כזה נמשך וחודר גם בעולם, ועד לחיצוניות העולם, כפי שנראה בעיני בשר, ועד כפי שהעולם נראה אצל כאלו שאינם בני-ברית.

ו. וזהו הביאור בדרך אפשר בסיפור הנ"ל:

כאשר בעל השמחה הוצרך להסיר מלכתחילה את הפחד כו', — לא בנוגע לעצמו, שהרי בנוגע לעצמו לא הי' איכפת לו, אלא בגלל שראה בעיני בשר סכנה ח"ו עבור מאות אלפי יהודים בנוגע ליהדות, תורה ומצוותי' —

וכפי שמספר בזכרונותיו²³, שבכניסתו למאסר החליט בעצמו שלא להתפעל ולעמוד בתוקף וכו',

(19) ר"ה טז, ב. הובא בפרש"י עה"ת וירא באג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ. כא, יז. (22) ראה גם לקו"ש שם ס"ע 837. (20) רשימת המאסר — סה"ש תרפ"ז ע' (23) ראה רשימת המאסר — סה"ש שם ע' 181 ואילך. (21) וראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ב ע' 194. (22) וראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ב ע' 181 ואילך. (23) ס"ג (תו"מ חל"ד ע' 140 ואילך). וש"נ. (24) סה"מ תש"ח ע' 263 ואילך. ולאח"ז

הנה הענין שנתן לו את הכח והתוקף, התקווה והבטחון הגמור שהכל יסתיים בטוב הנראה והנגלה — הרי זה העובדה שבר"ה (ראש ותחלת השנה, שממנו נמשך חיות לכל השנה) נדבר (מעצמו, ממקום שלמעלה מבחירה של בעל-בחירה, ונמשך למטה באופן גלוי, בדיבור בפרהסיא) במאמר חסידות (שמחבר נגלה דתורה ופנימיות התורה) אודות הענין דהשגחה פרטית,

שמצד זה הי' בטוח, שגמר הענין בטוב מוכרח להיות באותה שנה, ומוכרח להיות באופן גלוי, ומוכרח לבוא לידי ביטוי הן בנוגע ללימוד פנימיות התורה, הן בנוגע ללימוד נגלה דתורה, והן בנוגע לענינים גשמיים ופרטיים, שלכן נדבר בהמאמר שהענין דהשגחה פרטית "הוא גם בדצ"ח ובכל פרט ופרט וכו'" — אף שלכאורה לא מדובר כאן אודות "דומם", אלא אודות "מדובר" — כיון שהגאולה צריכה להיות נמשכת למטה מטה, עד לענינים של דומם, ובכל פרט ופרט של הדומם.

ז. וההוראה מזה — כמדובר כמ"פ²⁴ בנוגע לסיפורים בכלל של יהודי שנוזהר בדיבורו, ועאכו"כ סיפורים של נשיא בישראל, ועאכו"כ כשמספר באופן שיתפרסם לרבים, הרי בודאי שאין זה סתם סיפור לשם סיפור, אלא סיפור לשם הוראה:

הלימוד הראשון הוא — שכאשר מדובר אודות עניני יהדות, אזי יהודי הוא בעל-הבית על כל העולם כולו, כפי שרואים בכללות ענין המאסר והגאולה, שיהודי אחד ויחיד נעמד נגד מלוכה אדירה (שאליו נצטרפו גם בעלי בחירה, כאמור לעיל (ס"ה)), ועשה את כל הענינים שהיו נראים בעיניו שצריכים לעשותם באותו מקום ובאותו זמן, כאילו אין מונע ומעכב!

ונוסף לזה, צריך יהודי לעשות את התלוי בו בדרך הטבע, שהרי "אין סומכין על הנס"²⁵.

ובכן: טבעו של יהודי, שבר"ה עוסק בעניני היום, ועי"ז נמשך עזר וסיוע על כל השנה, שהטבע יהי' באופן הדרוש לעבודת ה'.

אלא, שאין לו להסתפק בכך ש"רחמנא לבא בעי"²⁶, שיחשוב בלבו דבר טוב, ולא להסתפק בכך שיאמר זאת לבני ביתו, להקרובים אליו ביותר, ולא להסתפק בכך שידבר על זה ברמזים, באופן שענין זה הוא

(24) ראה גם ת"מ חל"ט ע' 148. וש"נ. (26) סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, סע"ב. ח"ג רפא, ריש ע"ב. וראה גם ת"מ חל"ד ע' 99 הערה 61.

(25) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ריש ע"ב. קיב, ב.

אצלו בפנימיות ובנסתר וכו' וכו', אלא הדבר צריך להאמר בפרהסיא — שהוא יהודי שמתנהג ע"פ תורה ("א תורה איד"),

ואפילו אם קודם שמתחיל לדבר אינו מוצא בעצמו את האותיות המתאימות — ימציאו לו את האותיות מלמעלה (כפי שלמדים מהסיפור הנ"ל).

ובפרטיות יותר:

לכאורה: כיצד יכול הוא להתפאר בתורה (ופשיטא שלא להתבייש, שהרי אדרבה: "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"²⁷), בה בשעה שביום פלוני החסיר בלימוד התורה וכו', וא"כ, איך יצא פתאום בתוקף נגד העולם, מתוך תקווה שהתורה תסייע לו?!

והמענה לזה — שכאשר מדובר אודות תורה ומצוות, אזי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"²⁸, כיון שהעולם כולו מתהווה בכל רגע מחדש²⁹, ולכן, כאשר התורה אצלו היא "תורה חדשה" ("א נייע פרישע תורה"), שקיבלה עתה מחדש מהקב"ה — הרי הוא מושל ושולט על העולם, ועד ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"³⁰, בשביל יהודי אחד ויחיד זה!

ולמה אומר כן — לא מצד מציאותו, כשרונותיו, כספו וכו', אלא כיון שהקב"ה הודיעו בתורתו ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", לכן הוא אומר זאת; אבל, לא מן השפה ולחוץ, אלא באופן שמתנהג כן, ועד בחייו היום יומיים בכל עניניו.

ואז, הנה אפילו כאשר אין לו "אותיות" משלו, ואין זה מתאים להמשך הענין כו' — הרי זה נעשה באופן ד"אדני שפתי תפתח"³⁰, היינו, שהקב"ה פותח את פיו, וממשיך ע"י פיו דיבורים כאלו שמתאימים לסביבה זו ולאנשים אלו, שיוכל לפעול עמהם — כהוראת בעל השמחה והגאולה בנוגע לימי הגאולה — התעוררות וכחות חדשים להרצת התורה, ובאופן של לימוד המביא לידי מעשה — קיום המצוות.

ואז יש בכחו לבטל את כל ההעלמות וההסתרים, אפילו כאשר ישנם, ואפילו כאשר הם גדולים; ועאכו"כ כאשר בחלקם הגדול אינם אלא דמיון, וגם אלו שישנם במציאות, הרי הם קטנים בלבד — הרי

(27) ואתחנן ד, ו. (29) ראה סה"מ תרס"ה ע' רלה ואילך.

(28) שו"ע אדה"ז אר"ח סס"א ס"ב. וש"נ. ה"ש"ת ע' 116 ואילך. ועוד.

(30) תהלים נא, יז.

בודאי שיכולים למלא את השליחות שמוטלת על כל אחד מישראל: "אני נבראתי לשמש את קוני"³¹.

ח. וזוהי גם הדרך לקיום הבקשה — כפי שניגנו לפני"ז — "הוא יושיענו ויגאלנו"³²:

כאשר רוצים שהמלך יבוא לבית — צריכים תחילה להוציא מן הבית את כל הדברים שאינם מתאימים לכבוד המלך, ולהכניס בו דברים שהם לפי כבודו של המלך³³.

ועד"ז כאשר רוצים שיבוא "היום האחרון"³⁴, שאז תקויים הנבואה של אחרון הנביאים: "פתאום יבוא אל היכלו האדון גו"³⁵, שיבוא מלך מלכי המלכים הקב"ה לכל אחד מישראל בד' אמותיו באופן ש"לא יכנף עוד מוריך"³⁶ — הרי זה נעשה ע"י שמירת מצוות לא תעשה, היינו, שמוציא מכל מקום שידו מגעת את כל הענינים שאינם לפי רצון המלך, וע"י קיום מצות עשה, היינו, שמכניס את כל הענינים שיש למלך הנאה מהם, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"³⁷, ובאופן כזה מביאים את הגאולה האמיתית והשלימה.

וברגעים שנתרו עדיין עד לגאולה האמיתית והשלימה, ברגעי הגלות האחרונים — נותן הקב"ה את הכחות הדרושים שיוכלו לעסוק בעבודת ה' ולפעול בעניני יהדות, ומתוך שמחה וטוב לבב, שענין זה מוסיף הצלחה בקיום רצון מלכו של עולם, ומקרב וממשיך למטה מעשרה טפחים את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "הושיעה את עמך".]

* * *

ט. בשליחותו של כל יהודי בהפצת היהדות — לכל לראש בנוגע לעצמו, בנפשו הבהמית ובגופו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וכן בביתו, וגם בכל הסביבה והעיר, ובכל מקום שידו מגעת, ועד לאפשרות של פעולה בכל העולם כולו שנברא בשבילו — ישנם אופנים שונים של שליחות.

וטעם הדבר — לפי שהפעולה היא ע"י רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, ועי"ז צריכים לפעול בכל העולם בכל הפרטים שבו,

31) משנה וברייתא קידושין בסופה.

32) נוסח "כתר" בתפלת מוסף דשיו"ט.

35) מלאכי ג, א.

36) ישע' ל, כ.

37) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי

33) ראה לקו"ת פרשתנו (בלק) ע, ג.

ופרש"י פינחס כח, ח. ועוד.

34) ספרי ופרש"י ברכה לד, ב.

שכל פרט יהי' דירה לו ית', שיוכל להיות בו השראת אלקות, ויהי' ניכר בו ש"אין עוד מלבדו"³⁸, ולכן ישנם כל מיני אופני שליחות שונים, שהרי אינו דומה אופן העבודה שצריכים לפעול ב"דומם" או "צומח", "חיי" או "מדבר", ועד"ז בנוגע להפרטים שבד' סוגים אלו.

אמנם, כיון שרצונו של הקב"ה שיהודי יתייגע על ענין של יהדות, ולא שיקבלנו במתנה, ללא יגיעה³⁹, שלכן נאמר⁴⁰ "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב" וגם את ההיפך, והקב"ה מבקש "ובחרת בחיים"⁴¹, היינו, שבין שתי הדרכים שישנם בעולם, יבחר יהודי בדרך הטוב והחיים, שאצל יהודי הרי זה דרך התורה כפי שמורה השולחן-ערוך — הנה כאשר היצה"ר רואה שאין לו דרך אחרת לבחון את כחותיו של יהודי, אזי מנסה בדרך הקשורה עם גישה מיוחדת של ערמומיות:

היצה"ר אינו אומר ליהודי שלא יפעל בעולם, ועאכו"כ שאינו אומר לו לעשות דבר שהוא היפך רצון הבורא ח"ו, אלא, הוא ממציא לו ("ער רוקט אים אריין") עבודה שאינה שייכת אליו, והתוצאה מזה היא בשתים: (א) מה שהוא צריך לעשות — אינו עושה, (ב) ומה שעשה — כיון שאין זו העבודה שלו, הנה אף שעשה מצוה, לא נעשה הדבר בכל הפרטים וההידורים כפי שצריך להעשות.

י. ולדוגמא — הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, בהתוועדות י"ב תמוז תש"ד⁴² (לפני עשרים שנה), בשם רבינו הזקן, בענין נשמות התועות:

פעם נסע גביר עם בעל-העגלה שלו לקנות סחורה.

— באותם זמנים הי' הסדר אפילו אצל גבירים בעלי-עסקים, שרק מזמן לזמן היו נוסעים לרכוש סחורה, והיו מביאים הסחורה לביתם, ומוסרים אותה למישהו אחר, והם היו יושבים ועוסקים בתורה. —

בהיותם בדרך, הנה בבוא ערב שבת, עצרו בעיירה כדי לשהות בה עד לאחרי שבת. וכמנהג ישראל הלכו בע"ש אחר חצות לטבול במקוה לכבוד שבת.

לאחרי הטבילה, כאשר הגביר הלך לבית-הכנסת, בהיותו לבוש בגדי שבת, ראה שעומדת עגלה ושוקעת בבוץ. וכיון שישנו דין "עזוב

(41) שם, יט.

(42) ס"ד (סה"ש תש"ד ע' 154 ואילך).
וראה גם שיחת י"ג תמוז תשט"ו ס"כ (תו"מ ח"ד ע' 197 ואילך). שם חכ"ח ע' 24. וש"נ.

(38) ואתחנן ד, לה.

(39) ראה גם שיחת ש"פ חו"ב, י"ב תמוז תשכ"ב ס"ג (תו"מ חל"ד ע' 106). וש"נ.
(40) נצבים ל, טו.

תעזוב עמו"⁴³, שצריך לעזור ליהודי שנמצא במעמד ומצב שזקוק לדרישה ועזר — נגש לעזור להוציא את העגלה מן הבוץ. אך כיון שלא הי' רגיל בעבודות כאלו, ומה גם שהי' לבוש בבגדי שבת, הרי מובן, שה"עזרה" שלו היתה קטנה ביותר... ולא עוד אלא שהתלכלך ונחבל, וכך הגיע לבית-הכנסת מלוכלך וחבול.

ואילו בעל-העגלה, גם הוא טבל במקוה ולבש בגדי שבת, והקדים לילך לבית-הכנסת, להרבות בהוספה מחול על הקודש, ובינתיים אמר תהלים, ובראותו מסביבו אורחים עניים, הזמין לאכסניא שלו לסעודת שבת על חשבונו. ולאחרי קבלת שבת, כאשר הגבאים עמדו לחלק את האורחים העניים בין הגבירים והבעלי-בתים של העיירה, אמרו האורחים שהם כבר מוזמנים לסעודת שבת אצל בעל העגלה.

וכאשר יצאו מבית-הכנסת — הנה הבעל-עגלה הי' לבוש בגדי שבת עם כל ההידורים, והלך עם כל האורחים, ואילו הגביר הי' מלוכלך וחבול, והלך לאכסניא לבדו, כי גם אורח כבר לא נשאר עבורו...

לאחר מאה ועשרים שנה, בבוא דינם של הגביר והבעל-עגלה לפני ב"ד של מעלה, פסקו, שנשמותיהם צריכות לירד למטה עוד הפעם, ואז ימלא בעל-העגלה את המצוה ד"עזוב תעזוב עמו", להוציא את העגלה מן הבוץ, והגביר ימלא את המצוה של הכנסת אורחים, שזוהי המצוה העובדא שלו.

עד כאן הוא הסיפור של בעל הגאולה, בשם רבינו הזקן.

וזוהו ענין נשמות התועות — דאף שקיימו אמנם מצוה, הרי מצד זה שכל אחד קיים את המצוה ששייכת לחבירו, לא נתקיימה המצוה בשלימותה, וגם נחסר בהמצוה ששייכת אליו, ולכן הי' צורך להמשיך את נשמותיהם למטה עוד הפעם, כדי שכל אחד ימלא את תפקידו וענינו.

יא. וגם בזה יש הוראה ולימוד לכל אחד מאתנו:

ישנו "עסקן" כזה שכאשר אומרים לו: כיון שיש לך השפעה בעיר, ובעיר ישנם ריבוי משפחות, כן ירבו, אי לזאת, עליך להתעסק בעסקנות ציבורית בעירך, ולפעול שיתוסף בצרכי הרבים, שיהי' מקוה כדבעי, ובית-כנסת כדבעי, ותלמוד תורה דרבים כדבעי וכו' וכו' — אזי משיב, שצריך ללמוד תחילה את השיעור שלו בנגלה ובחסידות, באמירת תהלים, ולהאריך בתפלתו. ואם "נגמרים" כל המצוות שיש לו — אזי

מוצא עוד מצוה: להאריך בשולחנו⁴⁴, לאכול באריכות... וככל שתגדל האריכות הרי זו מעלה גדולה יותר. ובמילא, כיצד ישאר זמן עבור מקוה, בית-כנסת ובית-מדרש כשרים!?

[ולהעיר, ש"עסקנות ציבורית" בזמנינו זה אינה מוגבלת רק לאלו שנבחרו להקרא בשם "גבאי" וכיו"ב, אלא, לדאבוננו, במדינה זו הרי זה עיקר תפקידו של הרב, שלכל לראש הוא עסקן ציבורי, ובזמנים הפנויים הוא עוסק בתורה (אם הוא אכן עוסק בתורה...), ובמילא, עבודתו בדרך הזה היא לכל לראש להשתדל בצרכי הרבים].

ועד"ז לאידך גיסא: כאשר ישנו בחור בישיבה, או ראשי-ישיבה או משפיע בחסידות, ואומרים לו: עליך להכין היטב ("קוק-דורך") את השיעור שתלמד מחר עם התלמידים, או להכין היטב את המאמר שאתה צריך ללמוד עמהם או לחזור ברבים, וכדאיתא במדרש⁴⁵ "אמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו" — אזי משיב, שאין לו פנאי, כיון שעסוק בעסקנות ציבורית; עליו להשתדל שיהי' כסף לישיבה, ולהשתדל שבבית-הכנסת שלו תהי' בימה יפה ופרוכת יפה. ואם אין לו עוד מה לעשות — אומר, שעליו להשתדל לחנך את פלוני שיגדל להיות "עסקן ציבורי"...

וכיון שעל כל דבר יכולים למצוא מקום בתורה — הנה כל א' מהם מביא ראי', באמרו, זוהי המצוה ד"עזוב תעזוב", וזוהי המצוה ד"הכנסת אורחים", וכיו"ב, כהסיפור שסיפר לנו רבינו נשיאנו.

ועל זה בא הלימוד לכל אחד מאתנו:

כאשר בהשגחה פרטית נתמנה פלוני לרב בארצות-הברית דוקא — הנה עיקר תפקידו הוא להשתדל שהחינוך יהי' על טהרת הקודש, והמקוה תהי' עם כל ההידורים, ובבית-הכנסת תהי' מחיצה כשרה באופן שהאנשים לא יוכלו לראות את הנשים; אין כאן דין מחיצה⁴⁶ של ג' טפחים כדי שעזים לא יוכלו לעבור... מחיצה זו אינה עבור עזים... אלא בשביל אנשים ונשים, וכדי שלא יראו⁴⁷.

וכן בנוגע לישיבה קטנה או ישיבה גדולה שנמצאת במקום שהוא "מרא דאתרא", יהי' העיקר לימודי קודש, ואילו לימודי חול, רק בדרך הכרח וכאילו כפאו כו', במקום שיש הכרח מצד חוק המדינה⁴⁸.

44) ראה ברכות נד, סע"ב ואילך.

45) שמו"ר רפ"מ. ע' עד. מכתב כ"ר-כ"ז ניסן שנה זו (אג"ק

46) ראה שבת צז, סע"א. שו"ע אדה"ז חכ"ג ע' קנו). תו"מ חל"ד ע' 47. וש"נ.

47) א"ח סשמ"ה ס"ד. ועוד.

48) ראה שו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סע"ז. (תו"מ חל"ד ע' 181 ואילך). לעיל ע' 158.

ועד"ז כאשר הקב"ה מברך יהודי בכסף, הנה דבר ברור הוא: (א) ש"כל חלב להוי"ו"⁴⁹, היינו, שחלק גדול, החלק המובחר, צריך ליתן עבור עניני יהדות, (ב) וכיון שנמצאים במדינה כזו שמי שיש לו כסף מתחשבים בדעתו, עליו לנצל את דעתו ולפעול שהעיר תהי' במעמד ומצב שהקב"ה יוכל לומר "ושכנתי בתוכם"⁵⁰: זהו ה"בית-מקדש" שלי משחרב ביהמ"ק בירושלים.

ועד"ז בכיוון השני — בנוגע לראשי-ישיבות, מלמדים, משפיעים ומשגיחים וכו' וכו'.

וכאשר מחליפים את התפקידים — הנה למרות שמקבל שכר על עבודתו, שהרי "אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי"⁵¹, מ"מ, יכול להיות חבול בגופו, כבסיפור הנ"ל, וכמו"כ חבול בנשמתו, כדברי רבינו הזקן שזהו מעמד ומצב של נשמות התועות, כך, שיתכן אמנם שישב בגן-עדן, כמו שהגביר ישב בבית-הכנסת, אבל הוא יושב עם בגדים מלוכלכים וקרועים, והיינו, שחסר לו בלבושי המצוות, וב"נר מצוה ותורה אור"⁵².

ולכן צריך למלא את השליחות באופן שכל אחד עוסק בענינו.

וא' הסימנים לידע מהי השליחות שלו — כאשר יש על זה מניעות ועיכובים; כאשר אלו שצריכים לעזור לו, מפריעים לו, ואלו שצריכים לעודד אותו, מנסים להניאו מזה — הרי זה גופא הוכחה שהיצה"ר מנסה בכל מיני אופנים אולי יצליח לפעול שלא יקיים את השליחות המיוחדת שיש לו בעוה"ז.

וכאשר יראה את האמת כמו שהוא, מבלי להתפעל מאלו שמניאים אותו מזה, ששליחותו היא להשתדל שהעיר תהי' עיר יהודית כשרה, ובית-הכנסת יהי' כשר, ובבית-המדרש ילמדו תורה ביראת שמים, וכן מי שצריך ללמד השיעורים ברבים או בחבורה, לאחרי הכנת השיעור כדבעי, כנגלה או בחסידות, וכן מי שצריך להשגיח על התמדת התלמידים וכיו"ב — אזי כל אחד במקומו, בגלגול זה, בדור זה ובימים אלו, ימלא את השליחות שרצה הקב"ה להאיר את העולם הזה, עם היותו גשמי וחומרי, באור ה' ע"י "נר מצוה ותורה אור",

שאז יאמר הקב"ה שהוא "השוכן אתם"⁵³ אע"פ שנמצאים בזמן הגלות, ויחד עם הקב"ה באים כל הברכות וההצלחות, להתברך בבני חיי

51) ב"ק לח, ריש ע"ב. וש"נ.

52) משלי ו, כג.

53) לשון הכתוב — אחרי טז, טז.

49) ויקרא ג, טז. וראה רמב"ם הל' איסורי

מזבח בסופן.

50) תרומה כה, ח.

ומזוני, וכולם באופן דרויחי, כך, שיכולים להוסיף בלימוד התורה וקיום מצוותי, מתוך הרחבה, ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

יב. י"ב תמוז, שבו היתה התחלת הגאולה (ורק למחרת י"ג תמוז, נתקבלה התעודה שיצא לחפשי ויכול לחזור למקומו), הוא גם יום ההולדת של בעל הגאולה⁵⁴ — שנולד ב"ב תמוז שנת תר"ם, שחל ביום שני בשבוע, כמו הקביעות בשנה זו.

וישנם גם מאמרי החסידות שנאמרו ע"י הנשיא הדור בזמן ההוא — בשבת שלפני יום ההולדת, ש"פ חוקת, ובשבת שלאחרי יום ההולדת, ש"פ בלק (כבקביעות שנה זו) — ולאחרי שנאמרו ונכתבו, גם נדפסו ע"י בעל הגאולה בכואו לכאן⁵⁵.

ובכן: מאמרים אלו הם חלק מהמשך של כו"כ מאמרים שהתחלתו "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה", ובהם נתבאר⁵⁶ העילוי שבמצוות דרבנן, שע"י עשי' יכולים להגיע ולהמשיך ממקום נעלה כזה שבדרך כלל לא יכולים להגיע אליו ע"י עשי'.

יג. ובהקדמה:

ישנם ברכות והמשכות מהקב"ה וגילוי אלקות בעולם, שהאדם, שהוא מוגבל בכוחותיו, יכול להמשיכם ע"י העשי' שלו.

אבל ישנם המשכות והשפעות נעלות וחזקות יותר, שעשיית ופעולת האדם אינה יכולה להגיע לשם; מה שהאדם יכול וצריך לעשות — הרי זה רק להסיר הענינים שמונעים ומעכבים את ההמשכה והגילוי, ואז, כאשר עושה זאת מתוך כוונה לבבית ואמיתית, אזי הקב"ה מעצמו ממשיך את ההמשכות מלמעלה.

וכידוע המשל והדוגמא לזה: כאשר צריך להדליק נר קטן, או אפילו נרות רבים קטנים, או אפילו נר גדול — יכול האדם לעשות זאת בכחות שלו; אבל בנוגע לאור השמש — אין בכח האדם להדליק את השמש; עליו לפתוח את החלון ולהסיר את התריס שמסתיר על החלון, כדי שאור השמש יוכל להגיע לשם.

ובכללות הרי זה שני הסדרים שניתנו לאדם: (א) מצוות עשה —

(54) ראה גם שיחת ש"פ חו"ב, י"ב תמוז ולאח"ז בסה"מ תר"ם ח"א ע' קיב ואילך. (56) ראה המשך הנ"ל פ"מ ואילך (סה"מ ש"ט ס"ז (תו"מ חכ"ו ע' 72. ושי"ג). (55) המשך מצה זו תר"ם (קה"ת תש"ה) שם ע' רט ואילך.

שהאדם ע"י עשייתו הרי הוא ממשיך הארה והשפעה, ברכה והצלחה מלמעלה; (ב) מצוות לא תעשה — שתוכנם הוא שהאדם מסיר את כל הדברים שמפריעים להתגלות ד"נר מצוה ותורה אור", ואז נמשך אור גדול וחזק, בדוגמת אור השמש שהוא בריאת הבורא, ואילו האדם רק מסיר את התריס ופותח את החלון; הסרת המסכים והפרסאות.

ובזמן הגלות, שאז ניתוספו ענינים המבלבלים ונעשה חושך כפול, ולכן, אי אפשר להסתפק באור הנר והמדורה, אלא זקוקים לאור חזק — אזי ניתוספו מצוות וגזירות דרבנן, שעל ידם יכולים להמשיך גם את האור היותר נעלה.⁵⁷

אמנם, חושך זה התחיל כבר אפילו בימי שלמה, שכן, אע"פ שאז "קיימא סיהרא באשלמותא"⁵⁸, אעפ"כ, מיד כשנסתיימו המלחמות והתחילו ימי מנוחה, הרי כיון שלא עומדים על המשמר כל היום וכל הלילה במלחמה, ישנו חשש שיכולים להירדם... ולכן התחילו אז מצוות (תקנות) דרבנן הראשונות: עירובין ונטילת ידים, שנתתקנו ע"י שלמה המלך⁵⁹, ואח"כ ניתוספו גם שאר המצוות דרבנן (כמבואר בארוכה במק"א).

יד. והנה, אחד מהענינים שהאדם אינו יכול להגיע אליהם בכח עצמו, אלא צריך רק להסיר את המונע ומעכב, ואז נותן הקב"ה את ברכתו — הרי זה בנוגע לברכתו של הקב"ה לזכות לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות:

מבואר בארוכה בכ"מ⁶⁰, שהתגלות כח האיך-סוף בעולם ניכר בענין הולדת הבנים, שהרי גם הבנים יולידו בנים ובני בנים, נכדים ונינים, עד איך-סוף.

וכדי שתהי' הולדת הבנים, ויהי' מהם נחת אמיתי, שזהו נחת יהודי, הן בגשמיות והן ברוחניות — מבקשים מיהודי "להסיר את התריסים", כלומר, להסיר את הענינים שהם היפך הטהרה, שיכולים למנוע ולעכב ח"ו את גילוי אור הא"ס, או שיומשך "בתוך טומאותם"⁶¹, שאז לא יהי' ח"ו נחת אמיתי מבנים ובני בנים, לא עלינו.

וזהו כללות ענין הטהרה שע"י טבילה במקוה:

טהרה — אינה ענין חיובי, שהרי אין זה באופן שהאדם ממשיך על עצמו איזה ענין, אלא הוא מסיר את ענין הטומאה. כאשר האדם נולד,

(57) ראה גם ת"מ חל"ד ס"ע 196 ואילך.

(59) שבת יד, סע"ב. וש"נ.

(58) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. רכה, סע"ב.

(60) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך.

ובכ"מ.

ועוד. וראה גם שמו"ר פט"ו, כו.

ובהיותו תינוק, יכול להיות במעמד ומצב שלא ראה טומאה מימיו; ואם לאחריו כן נעשה איזה ענין של טומאה, עליו לפעול להסרת הדבר המסותר, אבל אין זו פעולה חיובית, כי אם פעולה שמסירה את הדבר המונע.

ובענין זה רואים דבר פלא:

כללות החיוב בתומ"צ מתחיל כאשר נעשים בר-מצוה או בת-מצוה: זכרים — בגיל י"ג שנה, ונקבות — בגיל י"ב שנה. אך ישנו יוצא מן הכלל — לימוד התורה, ש"כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה"⁶¹, ומלשון הרמב"ם⁶² משמע שהחיוב הוא גם על הקטן⁶³.

וישנו חיוב מוקדם יותר — ענין המילה: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו"⁶⁴ (ועד"ז בנוגע לנקבה, כמובן מדברי הגמרא⁶⁵ "אשה כמאן דמהילא דמיא", ולא אמרינן שאשה פטורה ממילה, אלא שאצלה נעשה ענין המילה מאליו). ואף שהחיוב הוא על האב, הרי זה רק בגלל שהקטן אינו יכול לקיים זאת בעצמו, אבל כאשר יכולה להיות מציאות כזו, כמו בנוגע לעבד, וכיו"ב במילה שלא בזמנה — חייב למול את עצמו⁶⁶. ואדרבה: מצות מילה הראשונה, אצל אברהם אבינו, היתה באופן שהוא מל את עצמו⁶⁷.

אך ישנו ענין נוסף שעולה על כולנה — עוד לפני י"ג שנה, ואפילו לפני "ביום השמיני":

עוד לפני לידת הולד — תשעה חדשים לפני"ז — צריכים כבר להתנהג בדרך כזו שהוולד שיוולד יהי ילד יהודי כדבעי, בריא בגוף ובריא בנשמה, עי"ז שתהי' הורתו בקדושה, ובשביל זה צריך להיות ענין הטבילה במקוה; כל שאר העצות שיעשו, לא יועילו, מלבד טבילה במקוה (כמבואר בפוסקים).

— מצוות אלו מקיימים אמנם האב והאם, אבל זהו ענין שנוגע לילד שיוולד לאחריו כן, כמובן מהמבואר בארוכה במדרש תנחומא⁶⁷ העונש ח"ו על זה, ומזה למדים גם גודל השכר, שהרי "מרובה מדת הטוב ממדת הפורענות חמש מאות" (ועוד יותר)⁶⁸. —

64 תזריע יב, ג.

65 ע"ז כז, א.

66 ראה לך לך יז, כד ובפרש"י (ישן).

67 מצורע א.

68 יומא עו, א ובפרש"י. סוטה יא, א

ובתוס'. תוספתא סוטה רפ"ד.

61 סוכה מב, א. ספרי עקב יא, יט.

62 הל' ת"ת פ"א ה"ג. וראה פס"ד

להצ"צ — חידושים על הרמב"ם בתחלתו

(שלט, א"ב).

63 ראה גם לקו"ש חי"א ע' 44 ואילך,

ובהערות ושוה"ג שם. וש"נ.

וע"ד שרואים אפילו בעולם הצומח, בנוגע לאילנות, שלפי אופן הזריעה תהי' אח"כ הצמיחה, ועאכו"כ בנוגע ל"מדבר", בנוגע ליהודי, נשמה שצריכה לירד ולהתקשר עם גוף למטה, שזה עצמו הוא פלא הבורא⁶⁹, הרי בודאי שכפי שמניחים את היסוד בהורתו, כך יגדל הילד במשך כל ימי חייו, עד מאה ועשרים שנה.

טו. וענין זה קשור גם עם ימי הגאולה:

ידוע שבין התחלת הגאולה כפי שהיתה כבר בג' תמוז, ל"ב-י"ג תמוז, הוגלה בעל הגאולה לעיר קאסטראמא, ומהענינים שתיקן שם — שעי"ז מילא שליחותו שם — היתה פעולתו בנוגע למקוה⁷⁰.

בהיותו שם, למד והתפלל ונתן צדקה, וקיים כו"כ מצוות; אבל, בכל הקשור עם המקום ההוא ועם היהודים שהיו בו, ובאופן שבשביל זה לא היתה דרך אחרת מלבד שהוא בעצמו יבוא לשם — הרי זה ההשתדלות בהקמת ענין המקוה שהי' כדבעי, שעי"ז יולדו ילדי ישראל כשרים.

וגם זה הוא מהלימודים של ימי הגאולה — כאמור שהתחלתה היתה בימים שלפנ"ז, ובאופן של הליכה מחיל אל חיל עד ל"ב תמוז (יום הולדתו, שאז מזלו גוברי) וי"ג תמוז — שבמקום גלותו פעל להמשיך את הענין ד"נר מצוה ותורה אור" בעיר ע"י ענין המקוה, וכאשר מילא שליחותו, אזי שחררוהו, והי' יכול ליסע בחזרה לביתו.

וזוהי גם הוראה לכל אחד מאתנו:

יכול מישהו לחשוב: מה דורשים ממנו להתעסק בקשר למקוה — זהו ענין ששייך לרב, לשוחט, למלמד או לשמש!

ועל זה היא ההוראה, שלפעמים, מוציאים יהודי מד' אמותיו, מהענינים שבהם עוסק במשך כל השנה, ומגלים אותו למקום וענין אחר — כדי להציל עשרות משפחות, ולהעמיד אותם בקרן אורה.

ואז, כאשר מסיר את הענין המונע ומעכב, ונעשה בית טהור, והורתו בטהרה — נעשית גם הורתו בקדושה, ומעמידים דור ישרים יבורך בכנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות,

ושכרו כפול מן השמים (כלשון הרגיל) — שיומשך בכל המצטרך לו הן בגשמיות והן ברוחניות, וכברכת בעל השמחה והגאולה, ובעל יום

ריש ע' 143). וש"נ.

69) ראה רמ"א אר"ח ס"ו סוס"א.

70) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע.

70) ראה סה"ש תש"א ע' 139. וראה גם

סיחת י"ג תמוז תשכ"ב סי"ג (תו"מ חל"ד

ההולדת, אשר, דברי צדיקים וברכותיהם קיימות לעד ופועלים פעולתם, וממשיכים למטה מעשרה טפחים בכל המצטרך מנפש ועד בשר.

* * *

טז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה השם נפשנו בחיים גו⁷².

אח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון ה"בינוני".

* * *

יז. במכתב של בעל הגאולה והשמחה לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (לאחרי י"ב תמוז הראשון שבו הי' עדיין בקאָסטראַמאָ, "בתוך הגולה"⁷³), שכבר נדפס²¹, כותב וז"ל:

"הנני לברך את כל אחינו חובבי תורה ולומדי' ומגידי שיעורים רבים.. כי יפתח ה' את אוצרו הטוב וישפיע להם וכו' ויחזק לבכם להוסיף אומץ בהרצת תורה וכו'".

ומוסיף: "מצורף לזה הנני שולח.. המאמר עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרוי' ביניהם".

יח. והענין בזה:

במאמר הנ"ל⁷⁴ מבאר העילוי דתלמוד תורה דרבים דוקא, והיינו, שאע"פ ש"אפילו גם אם רק אחד יושב ועוסק בתורה ה"ה ממשיך גילוי אלקות", וכדברי המשנה⁷⁵ ד"עשרה שיושבים ועוסקים בתורה כו'", "ומניין אפילו חמשה כו'", ומניין אפילו שלשה כו', ומניין אפילו שנים כו', ומניין אפילו אחד, שנאמר⁷⁶ בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך" — "מ"מ, הרי יש הפרש בין אחד שעוסק בתורה לתורה רבים, והיינו שהרבים ממשיכים מדריגה עליונה יותר".

וממשיך: "וכמו בתפלה שאמרו רז"ל⁷⁷ תפלת רבים אינה נמאסת, שנאמר⁷⁸ הן א-ל כביר לא ימאס, שהרבים בתפלתם ממשיכים בחי'

73 (לשון הכתוב — יחזקאל א, א.
74 נדפס בשה"מ תש"ח ע' 265 ואילך.
ולאח"ז בתרפ"ח ע' קמח ואילך.
75 אבות פ"ג מ"ו.
76 יתרו כ, כא.
77 ראה ברכות ח, רע"א.
78 איוב לו, ה.

72 (לאחרי המאמר (שבו נזכר הקאפיטל
ההלים שמתחילים לומר בי"ב תמוז השתא),
הביע א' המסובים את ברכתו, שבקרוב ממש
יקויים מ"ש בקאפיטל זה: "הראנו ה' חסדך"
(פה, ח), באופן של ראי'. והוסיף כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "וכן גם המשך הפסוק: "וישעך תתן
לנו", והרי הדין הוא ש"כל הנותן בעין יפה
נותן" (ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ).

יגמה"ר, כמו"כ ע"י תורה דרבים נמשך גילוי אור עליון יותר" (וממשיך לבאר ש"ג מדות שהתורה נדרשת בהם הם כנגד י"ג מדה"ר, החל מ"קל וחומר" שעל ידו ממשיכים שם א-ל).

ועוד זאת, כפי שמדגיש במכתב הנ"ל הענין ד"הרבצת תורה" — אף שהלשון הרגיל בכל מקום הוא: עוסקי תורה, לומדי תורה או מלמדי תורה — שפירוש הלשון "תרביצא" שמצינו בש"ס⁷⁹ (וכן בדברי הגאונים לאחר זמן הש"ס⁸⁰) בנוגע לישיבה ולימוד התורה, הוא: לימוד התורה ברוב עס⁸¹, שזוהי הוספה גם לגבי הלימוד בעשרה, ואפילו לגבי לימוד התורה ברבים.

יט. וההוראה מזה:

אע"פ שהוא בעצמו לומד תורה בהתמדה ושקידה, וגם לומד עם עוד אחד מישראל, או עם עוד כמה מישראל, ואפילו עשרה ועשרים — הנה כל זמן שיש לו אפשרות להוסיף ולצרף עוד אחד, שנים או שלשה מישראל, אין זה עדיין הענין ד"הרבצת תורה".

לכאורה יכול לשאול: פלוגי לומד תורה רק עם מנין אחד, ואילו הוא לומד תורה עם כמה מנינים, ומה עוד רוצים ממנו?!

ועל זה אומרים, שישנו הענין ד"הרבצת תורה", שאין בזה הגבלה כלל; ההגבלה היחידה היא כאשר מסתיים המעת-לעת, ולא נותרו בו עוד רגעים, אבל כל זמן שישנו עוד רגע, ואפשר לנצל לקרב ולמשוך עוד יהודי ללימוד התורה, הרי עדיין לא מילא את הענין דהרבצת תורה.

וכפי שדרשו בגמרא⁸² על הפסוק⁸³ "אוהב כסף לא ישבע כסף" (בנוגע למצוות), ומהמשל מובן גם הנמשל.

וכפי שרואים בטבע האדם ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ארבע מאות"⁸⁴, ולכאורה, כיון שזה עתה רצה רק מאתיים, ונתנו לו כל תאוותו, מדוע רוצה תיכף ארבע מאות? — אך הענין הוא, ע"פ הכלל המובא במדרש קהלת (ובכ"מ בשינוי לשון קצת)⁸⁴ "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו".

(82) מכות יו"ד, א.

(83) קהלת ה, ט.

(84) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן

ובחיי ס"פ חיי שרה. שערי תשובה לר"י ב, כז.

מנה"מ להר"י אלנקווה ח"ד פי"ד ע' 250.

(79) מנחות פב, ב.

(80) ראה בארוכה "דורות הראשונים" (דברי

הימים לבני) ח"ג פט"ז ואילך.

(81) ראה תשבי מע' רבץ. הובא במכתב

דיום זה שנה זו (אג"ק חכ"ג ע' רלא).

וכללות הענין בזה — שיהודי קשור עם הקב"ה, והקב"ה הוא בלי גבול, ולכן, בשעה שיהודי מתקשר עם הקב"ה, אזי נעשה גם אצלו ענין של בלי גבול. ולכן, ככל שילמד תורה, תהי' אצלו עוד תשוקה ללמוד יותר ויותר, אע"פ שבערך תאוותו כפי שהיתה משך זמן לפני"ז, למד כבר די הצורך, ואולי עוד יותר.

וכפי שרואים בפועל, שלא צריכים להתווכח עם גביר, ולשכנע אותו, שלמרות שהוא כבר גביר, ירצה להרויח עוד יותר. ומזה מובן כיצד צריך להיות גם בנמשל, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז.

ולכן השתדלו רבותינו נשיאינו בכלל, ורבינו נשיאנו בעל הגאולה והשמחה בפרט, שלא להסתפק במה שהשיגו אתמול, ואפילו במה שהשיגו היום לפני שעה קלה, אלא להתנהג באופן ש"לא ישבע כסף", ואדרבה: אם בתחילה כשהי' לו מנה רצה רק עוד מנה, הנה כשיש לו מאתיים רוצה (לא רק עוד מנה, אלא) עוד מאתיים דוקא, והיינו, שמצד זה גופא שמבין יותר בהיוקר דתורה ומצוותי', נעשה אצלו הרצון לתורה ומצוותי' גדול ועמוק יותר.

כ. וביחד עם זה ניתנת גם ההבטחה, שכאשר הולכים בדרך זו, אזי נמשכת ברכת ה' באופן ד"צדקה תרומם גוי"⁸⁵ — דקאי על בני", "גוי קדוש"⁸⁶ — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום המאמר⁸⁷ ש"עסק התורה גם עם זולתו זהו"ע צדקה וגמ"ח בנפשו, שעי"ז נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה", כפי שמבאר רבינו הזקן בריש ספרו תורה אור⁸⁸, ובתוספת ביאורו של הצמח צדק בלקו"ת לג' פרשיות על דרוש הני"ל⁸⁹, בפירושו הפסוק "צדקה תרומם גוי".

ונקודת הענין — שהענין ד"תרומם", שמעמידים אותו באופן של רוממות לגמרי לגבי מעמדו ומצבו הקודם, חודר בכל קומת האדם ("גוי"), היינו, לא רק ב"ג", שקאי⁹⁰ על הג' תחתונות, ובכללות הו"ע הרגלים, שעז"ני⁹¹ "לא נתן למוט רגלנו", אלא גם ב"ר" וב"י" (ולמעלה יותר), והיינו, גם בלב ומוח שבראש ובכל מציאותו, שבכולם נעשה הענין ד"השם נפשנו בחיים"⁹², חיות אחרת לגמרי באופן של רוממות.

90) לקו"ת לג"פ שם ט, א. אוה"ת שם תתרו, ב.

85) משלי יד, לד.

86) יתרו יט, ו.

91) תהלים סו, ט. וראה ד"ה השם נפשנו די"ב תמוז תרצ"ד (סה"מ תשי"ע' 255 ואילך).

87) סה"מ תש"ח ע' 269. תרפ"ח ע' קנב.

88) א, ב.

ד"ה זה שנאמר בהתוועדות זו (לעיל ע' 188 ואילך). וראה גם תו"מ סה"מ תמוז בתחלתו.

89) בראשית ג, א. ולאח"ז באוה"ת

בראשית (כך ו) תתרו, ב.

ועד שמקויים בו "אני חלקך ונחלתך"⁹², כפי שמבאר הרמב"ם בארוכה בסוף הלכות שמיטה ויובל⁹³: "כל איש ואיש אשר נדבה רוחו אותו... לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו... הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי הוי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו... הרי דוד ע"ה אומר⁹⁴ ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

* * *

כא. י"ב תמוז, אשר, כשמו, חל בחודש תמוז — קשור עם תקופת תמוז, שזהו הזמן בשנה שבו זורחת השמש בכל תקפה, ובמילא, גם החום ששורר ברחוב הוא בתוקף יותר מאשר בכל ימות השנה⁹⁵. וזהו גם הטעם הפשוט לקביעות הסדר של ימי החופש — זמן המנוחה מעבודת כל השנה — לזמן הקיץ:

ובהקדמה — שסדר העולם נקבע ע"פ חשבונות של בני-אדם, ולעת-עתה יש רוב דעות לאלו שמתחשבים עם עניני הגוף יותר מאשר עם ענינים רוחניים (כמבואר בתניא⁹⁶). ובהתאם לכך נקבע גם במנהגי המלוכה ועד לדיני המלוכה, גם בבתי-הספר שהלימוד בהם מוכרח ע"פ חוק המדינה — שבימי הקיץ משחררים את הילדים מחובת הלימוד, ואז מנצלים הילדים את הזמן כדי לנוח מעבודתם בכל השנה כולה.

ובהתאם לכך, הנה גם כאשר ההורים רוצים שיהי' להם זמן של חופש, הרי הם משתדלים — אם רק יש להם אפשרות — לקבוע את זמן החופש שלהם לימי הקיץ, ובפרטיות — בימי תקופת תמוז.

כב. ובכך:

הכוונה בענין החופש מלכתחילה, מצד הטוב והקדושה, היא — לא חופש מעניני טוב וקדושה ח"ו, אלא חופש מעבודת הגוף, כדי שהגוף יאסוף כחות חדשים על מנת לפעול עוד יותר בעניני טוב וקדושה, יהדות ואלקות.

וכפי שפוסק הרמב"ם בהלכות דעות⁹⁷: "אי אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב כו", ולכן, "היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם⁹⁸ הוא", והיינו, שלימוד התורה וקיום המצוות

96 ראה תניא פל"ב.

97 ספ"ג ורפ"ד.

98 כ"ה ("מדרכי ה'") הגירסא בדפוסים

שלנו. וכנראה שצריך להיות: "מדרכי עבודת

ה'" ("ראה תו"מ חל"ב ע' 387. וש"נ).

92 קרח יח, כ.

93 נתבאר בארוכה — לקמן סל"ה ואילך.

94 תהלים טז, ה.

95 ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד סל"ה

ה'" וש"נ. לעיל ע' 157.

יכול להיות ביתר תוקף ("שטורעם") וביתר הצלחה בשעה שהגוף אינו מבלבל, שאינו רעב וצמא או עייף, ועאכו"כ שצריך להיות בריא. ובפרטיות יותר:

ישנו הציווי הכללי "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"⁹⁹, שפירושו גם שצריך לשמור את הגוף, וכידוע דברי הרדב"ז¹⁰⁰ "שאינן נפשו של אדם קניינו אלא קנין של הקב"ה", שלכן "אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו כו"¹⁰¹. אלא שזהו ענין פרטי בנוגע לגופו.

ונוסף לזה, הרי זה גם דרך בעבודת השם — שכדי שיצליח יותר בלימוד התורה וקיום המצוות, יש צורך שהגוף לא יבלבל כו'. וזוהי הכוונה שבימי החופש מצד הקדושה,

— שהרי ענין של לעומת-זה מצד עצמו אין לו קיום, אין לו רגלים, כי אם מצד הקדושה. וכמרוז בתיבת "שקר"¹⁰², שקיום האותיות שאין להם רגלים, קו"ף ורי"ש, הוא עי"ז שמצרפים אליהם אות שי"ן שיש לו רגלים —

כדי שיהי' לגוף זמן של מנוחה מהענינים שמייגעים ומעייפים אותו, ויוכל לפעול ביתר הצלחה בלימוד התורה וקיום המצוות.

כג. אמנם, כיון שיש מציאות של חופש בקדושה (מעבודת הגוף) — הנה מזה נשתלשל שיש כאלו שבימי החופש מחפשים "קולות" בעניני תומ"צ:

למרות שכאשר נמצא בביתו הרי הוא מהדר בכל המצוות, הנה בכוא הזמן שנוסע מביתו לחופשה ("וועקיישן"), אינו מחוייב — טוען הוא — בכל ההידורים שבביתו יכול להקפיד עליהם, משא"כ בהיותו בנכר.

ומה שטוען ומתריך את עצמו, שכדאי שתהי' לו קצת חפשויות, כדי שלאחרי כן יוכל להקפיד יותר ("זיין נאך פרימער") מכמו שהי' בשנה שעברה — הנה במצוות ועבירות לא שייך ענין של "מסחר" — למכור עבירה קלה בשביל להרויח מצוה גדולה; הקב"ה צוה לקיים מצוות ולהזהר מעבירות, ולא נתן אפשרות לאדם לעשות חשבון מסחרי: היכן יכול להרויח יותר והיכן יכול להפסיד פחות.

ומה שמצינו בתורה גופא שעשה דוחה לא תעשה, או פיקוח נפש

99) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב

100) שו"ע אדה"ז חו"מ הל' נזקי גור"נ ס"ד.

101) ראה שיחת י"ג תמוז תרצ"א בתחלתה

(סה"ש תרצ"א סע"ע 255). וש"נ.

102) ובחדא"ג מהרש"א שם.

100) לרמב"ם הל' סנהדרין ספ"ח.

דוחה שבת, וכיו"ב¹⁰³ — אין זה ענין של מסחר ח"ו, אלא ענין זה הוא דין בתורה, כמו כל שאר דיני התורה; אבל שהאדם יעשה לעצמו כללים, ויחליט לעבור על עבירה קלה כדי לעשות מצוה גדולה — הרי זה "מצוה הבאה בעבירה", וגם אם העבירה היא קלה, הרי זה דבר האסור. — השאלה היא רק אם זהו איסור מן התורה או איסור מדרבנן, אבל בודאי שזהו דבר האסור.

כד. ובפרטיות יותר¹⁰⁴:

יש כאלו שמצד החופש שיש להם מעבודת ויגיעת הגוף — רוצים גם חופש ח"ו מהידורי מצוה: בבית — הוא נזהר לאכול בשר "גלֶאֶט כשר", חלב ישראל, פת ישראל וכו' וכו'; אבל בבוא זמן החופש, שאז מוכרח הוא לנסוע ברכב מגורים נגרר ("טריילער"), ומי יודע להיכן יתגלגל... — הנה מצד "ונשמרתם גו' לנפשותיכם", מוכרח הוא לוותר על חלב ישראל וכיו"ב, ובלבד שיוכל לקיים הציווי "ונשמרתם גו' לנפשותיכם". לכאורה יש לו ברירה — לישב בביתו, ואז יוכל לקיים הציווי "ונשמרתם גו' לנפשותיכם" בטוב יותר, כיון שלא יהי' לו אפילו טלטול הדרך!...

אך טענתו היא — "עלת לקרתא הלך בנימוסה"¹⁰⁵: כיון שדרים במדינה שבה נהוג לצאת למסע מהבית החל מהרביעי ביולי ("פֶּאָרט אָו דזשולאָיי") — נוסע גם הוא.

אמנם, אין לו כח, אין לו כסף, ואין לו לאן לנסוע — אבל להשאיר בבית, אסור! — הוא עלול לאבד את ה"אשראי" בבנק, כאשר יראו שכולם נוסעים והוא יושב בבית!...

ובהיותו "אנוס על פי הדיבור" לנסוע מביתו, אינו יכול לקחת עמו סט כפול של צלחות, ומוכרח לאכול במקום שאין מכירים אותו, ובמילא, אינו יכול להקפיד על כל ההידורים.

כה. אמנם, כבר עזר הקב"ה, ברחמיו המרובים, שיוכלו לקיים את ה"מֶאֶדע" לברוח מהבית ולהתייטר ("מֶאָטערן זיך") במשך כמה שבועות — עי"ז שבורחים עם עוד יהודים: נוסעים כמה מנינים מבנ"י יחד, ולוקחים עמם גם את הבהמה... כך שיש להם (לא רק מנין משלהם, אלא) גם חלב ישראל.

סל"א ואילך (תו"מ חי"ב ע' 101 ואילך). וש"נ.
(105) ב"ר פמ"ח, יד. וש"נ.

(103) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 140.
(104) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשי"ד

אבל היצה"ר מצא סברא נוספת, ואומר:

בשלמא כאשר אתה נמצא בבית — עליך ללבוש עניבה על חולצה בעלת צווארון קשיח, לבחור בין שני זוגות נעליים, ולהתאים את צבע הגרבים וכו'; אבל בהיותך בצריף-נופש ("באָנגעלאַץ") — שאז אינך זקוק לעניבה, אינך זקוק לכובע נוסף על הכיפה, וגם לא לנעליים — יכול אתה להסיר גם את הכיפה... ולשם מה צריך אתה "טלית-קטן" מצמר — מספיק גם ט"ק פשוט, ולא נורא אם תסיר לגמרי את הט"ק... ותתהלך רק עם מכנסיים כמו הכהנים: "ממתניים ועד ירכיים"¹⁰⁶, ושאר חלקי הגוף ישארו גלויים!...

וכאשר אומרים לו: הרי יש דין בשו"ע שאסור לעשות כן?! — טוען הוא: עכשיו זה "חופש"... — "חופש" פירושו פריקת עול המדינה, ובמילא, יכול להיות גם פריקת עול שלמעלה!...

וכך ממשיך היצה"ר וחושב על המצאה חדשה:

הלכות צניעות — טוען הוא — שייכים רק לנשים ובנות, ואילו אצל אנשים ובנים לא שייך ענין הצניעות כלל,

— בה בשעה שזהו היפך השו"ע, שהלכות צניעות שנתבארו בתחלתו, בהלכות השכמת הבוקר, אין בהם חילוק בין נשים לאנשים — וממשיך לטעון, שכך נהוג מכמה שנים, כך מתנהג אחיו, חבירו וכו', ובמילא אינו יכול להיות פורש מן הציבור...

כו. וכאן הזמן והמקום לעורר עוד הפעם:

ישנו שולחן-ערוך שנדפס מכו"כ שנים, ומיד בתחילתו, בנוגע להנהגתו של יהודי תיכף בקומו משנתו, כותב הרמ"א, והעתיקו אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו¹⁰⁷: "יחשוב בכל עסקיו ועניניו, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו והוא לפני מלך גדול... כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו וכו'".

ולכן, הלכות צניעות, למשל, כמו שהם ברייתוקף באמצע החורף, כך הם ברייתוקף באמצע תקופת תמוז. ועד"ז בנוגע לכל ההידורים שצריכים להקפיד עליהם בזמן החורף, ועאכו"כ שצריכים להקפיד עליהם בזמן הקיץ.

והטעם הוא פשוט:

(107) מהדו"ק ס"ב. מהדו"ב ס"ה.

(106) תצוה כח, מב.

בשלמא בזמן החורף — יש לו תירוך, שכיון שהוא עסוק בפרנסה, שהרי ע"פ דין צריך לפרנס את אשתו ובני ביתו, הרי הוא מתעייף מזה, וצריך לשמור על בריאותו; אבל בזמן הקיץ, בהיותו בחופש, שאז אינו מתעסק בפרנסה, והתעסקותו בלימוד התורה היא מהיכי תיתי... — מהי החביבות לאכול דוקא חמש פעמים ביום, ולשתות כו"כ כוסות חלב, וכיו"ב?!

הן אמת שגם "ונשמרתם גו' לנפשותיכם" היא מצוה, אבל, לא מצינו בשום מקום שצריכים להדר בה, ועוד באופן של מהדרין מן המהדרין... ובכל אופן, אימתי יש מקום להידור בזה — כאשר גופו נושא בעול ("איינגעשפאָנט") של לימוד התורה וקיום מצוותי";

אבל בזמן שהשיעורים שלו בלימוד התורה הם באופן של חלישות, וגם הליכתו לבית-הכנסת להתפלל ג' פעמים ביום היא באופן של חלישות, — אלא שיש לו "תירוך", שנמצא ב"קאָנטרי", ולא בכל פעם יש מנין; ומה גם שה"חזן" לא מוצא-חן בעיניו, ה"גבאי" לא מוצא-חן בעיניו, או שלא מוצא-חן בעיניו ה"עלי" שנתנו לו בשבת הקודמת, ולכן מכלה את זעמו על ה"קדושה" ו"ברכו"... ומתפלל ביחידות ללא קדושה וברכו —

אזי אין מה להדר באכילה ושתי' וכו' וכו', ועאכו"כ לא לוותר על הלכות צניעות — להשאיר אותם יחד עם השולחן-ערוך בבית, סגורים בשני מנעולים, ולנסוע ל"קאָנטרי" ללא השולחן-ערוך...

וכפי שכבר ראו בפועל, שכאשר רוצים באמת, יכולים לפעול שהנסיעה לחופש תהי' באופן שהחופש יהי' רק מהענינים שמייגעים את הגוף כפשוטו, ועי"ז יתוספו כחות בכל הענינים שפועלים חיזוק בנשמה.

כז. ולא לדרשה קאתינא:

הדיבור בכהנ"ל אינו בגלל שצריכים לומר איזו "בדיחה", ולכן "נטפלים" לענין הצניעות, אלא זהו דבר בעתו:

כיון שהדיבור בענין זה בשנה שעברה¹⁰⁸ הועיל לאחד או שנים, הרי יתכן שהדיבור בזה עוד הפעם עתה, יועיל ליותר משנים או יותר משלש. ובפרט כאשר אלו הנמצאים כאן ימסרו את הדברים האמורים — לאחר שיעיינו בשו"ע בסעיף הנ"ל — שהרמ"א כתב בשולחן-ערוך בזה

(108) שיחת י"ב תמוז סל"ה ואילך (תו"מ חל"ז ע' 153 ואילך). וש"נ.

הלשון, והדברים הם בתקפם הן בזמן הרמ"א והן בזמנינו זה, הן בעיר גדולה והן בעיירה קטנה, או אפילו כאשר נמצאים לבד בשדה.

ואז, הנה דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם¹⁰⁹ — שיהי' קיץ כשר ונקי ברוחניות, ובמילא גם בגשמיות, והיינו, שיתוסף בריאות כנשמה ובריאות בגוף, ובמשך זמן החופש — כשמתמעטים טרדות הפרנסה — יאספו כחות כדי להוסיף בלימוד התורה וקיום מצוותי', כך, שבחזרתו לביתו יוסיף בשיעורי הנגלה והחסידות, ובהידור בקיום המצוות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש].

* * *

כח. כיון שמדברים כבר אודות הקיץ — יש ענין נוסף, אשר, מצד תירוצים הקשורים עם מנהג המדינה, נעשה מזה פירצה גדולה:

כתוצאה מהרגילות במשך כל השנה כולה שהילדים לומדים לימודי קודש יחד עם לימודי חול, להבדיל — למדו מזה "גזירה שוה", "בנין אב", שכאשר מפסיקים ללמוד לימודי חול, יש להפסיק ח"ו גם לימודי קודש.

וזהו הסדר — ובאמת הרי זה "בלתי סדר" — הידוע, שבבוא הזמן שסוגרים את בתי-הספר העממיים, הנה יש כאלו שסוגרים ח"ו ישיבות, ישיבות קטנות, תלמודי-תורה וכו'.

וכאמור כמ"פ שהיצה"ר מפתה את האדם גם בדברים שהם היפך השכל הפשוט:

לכאורה הי' צריך כל אחד להבין שההיפך הוא הנכון:

אם אפילו בזמן שלומדים לימודי חול מספר שעות ביום (מצד איזה סיבה שתהי'), לא חוסכים מבריאותו של הילד, ומייגעים אותו בלימודים נוספים, כיון שידועים שזוהי תורת משה, שהיא "תורת חיים", וזוהי הדרך שעל ידה יקבל הילד את ברכתיו של הקב"ה בכל המצטרך לו, הן בילדותו והן לאחרי שיגדל — עאכו"כ כאשר המלוכה בעצמה מכריזה שהיא משחררת את הילד מלימודי חול, ומאפשרת להורים לעשות עם בנם ובתם כרצונם, בודאי צריך כל אב מסור ואם מסורה לתפוס את ההזדמנות בכל כחו, ולנצל את השעות הפנויות באופן ד"ספי לי'

109) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

כתורא"י¹¹⁰, שילמד יותר לקרוא בסידור ("עברי"), חומש, משניות, גמרא או פוסקים, כל אחד לפי דרגתו¹¹¹.

ובנוגע לפועל, הנה לא די בכך שלא מוסיפים בלימוד התורה, אלא עוד ממעטים ממה שלמדו במשך השנה, דכיון שהתחיל חופש בכתב-ספר העממיים, צריך להיות חופש ח"ו מלימוד התורה, שנוגע גם לקיום מצוות התורה.

כט. ענין זה תלוי לכל לראש בהורים:

להורים העניק הקב"ה את ברכתו ונתן להם ילדים, אשר, באמת שייכים הם להקב"ה, שהרי בנוגע לכל נשמה וכל גוף נאמר¹¹² "הנשמה לך והגוף פעלך", אלא שהקב"ה בחר באב ואם בנתנו לאמונם את נכסיו היקרים ביותר — נשמה זו וגוף זה, ומבקש מהם שיחנכו את ילדיהם שידעו אודות "אבינו שבשמים", ש"זן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים"¹¹³, כאשר "בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם"¹¹⁴.

וזהו האושר הכי גדול שהורים יכולים להעניק לילדיהם — ליתן להם הן עוה"ז והן עוה"ב.

אצל יהודי לא יכול להיות עוה"ז ללא עוה"ב ח"ו, ולכן, גם כאשר ישנם חמש דקות שבהם צריכים לחשוב אודות עוה"ז (מאיזו סיבה שתהי'), הרי כאשר מדובר אודות ילד יהודי, ביכלתו לקבל את העוה"ז שלו רק ע"י קיום התומ"צ: "בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו".

ואעפ"כ, הנה במשך חדשיים בשנה, או חדשיים ומחצה, בזמן שאין תירוץ שצריכים ללמוד לימודי חול, הנה לא זו בלבד שלא ממשיכים בכמות הלימודים כבכל השנה, אלא סוגרים דלתות של מוסדות חינוך על טהרת הקודש, מבלי לדעת מה יעשו הילדים עם עצמם, ומה יעשו ההורים עם ילדיהם!...! ואותם הורים שהם מהדרין במצוות, או מהדרין מן המהדרין — פועלים הם, שבסוף השבוע יחזור הילד שורות ספורות ממה שלמד במשך השנה; ואם הם יותר דתיים — פועלים הם שיבוא מלמד (או מלמדת) וילמד עם הילדים פעם או פעמיים בשבוע, חצי שעה או שלשת-רבעי שעה ביום, באמרם, שיש לרחם על הילד, כיון שעכשיו יש לו חופש!...

(112) נוסח הסליחות (פיוט "שומע תפלה"

(110) כתובות נ, א. וש"נ.

(111) ראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ב (בסופו).

(113) נוסח ברכה הא' דברהמ"ז.

סנ"ד (תו"מ חל"ד ע' 181).

(114) ר"פ בחוקתי.

איזה חופש?!... — מטרת החופש היא כדי שיתוסף בגידולו בתור ילד יהודי, שגדל יחד עם תורה ומצוות ויהדות, והרי זה דבר שלא ימצא ברחוב, כי אם ע"י הלימוד והחינוך דוקא.

ל. אלא מאי, השאלה היא מניין יקחו כסף בשביל זה: במשך השנה — משלמת הישיבה למורים, ואילו תשלום שכר לימוד לישיבה — אם הוא רוצה, הוא משלם, ואם לאו, אומר שירשמו זאת "על קרן הצבי"...; אבל אם יצטרך לשכור מלמד עבור ימי הקיץ — ידרוש ממנו המלמד סכום כסף.

ובכן: כאשר יעשו חשבון של ההוצאות עבור ה"באָנגעלאַ", עבור הנסיעות הלך ושוב, עבור תיקון הכלים שנשברו במהלך הנסיעה ל"קאָנטרי" ותיקון הכלים שנשברו במהלך הנסיעה בחזרה מה"קאָנטרי", ועבור כל ה"שיריים" מסביב כדי שה"קאָנטרי" יהי' נראה כמו בבית, "מיטן גאַנצן פּוֹץ"... — אזי יווכחו שהתשלום עבור שכר לימוד בערך שאר ההוצאות הוא חלק קטן ביותר.

ועוד זאת — כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה והגאולה, אמר לי פעם כשהי' מדובר בנוגע להידור בעניני יהדות¹¹⁵:

סדר הנסיעה ברכבת ברוסיא הי' נחלק לג' סוגים: במחלקה השלישית, שהיתה הכי זולה; במחלקה השני', שהיתה יקרה יותר; או במחלקה הכי יקרה, עם כל הנוחיות, שהיתה נקראת: מחלקה הראשונה. ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע להנהגה עתה בעניני יהדות שצריכה להיות עם כל ההידורים — שזהו בדוגמת דבר שהעני נוסע במחלקה הראשונה:

גביר — כאשר קונה כרטיס, משלם במזומן, ובמילא מחשב את סכום המזומנים שבידו, וכאשר יש בידו סכום שמספיק רק עבור המחלקה השני', אזי נוסע במחלקה השני'; אבל העני, כשצריך לנסוע, כיון שבלאה"כ אינו נוסע על חשבוננו, כי אם על חשבוננו של אחר שלוה ממנו כסף עבור הנסיעה — הנה במקום ללוות כסף וגם להטלטל במחלקה השני', הרי הוא לוה עוד קצת ונוסע במחלקה הראשונה עם כל הנוחיות!...
ועד"ז בנדו"ד:

כיון שבלאה"כ לווים כסף עבור ה"קאָנטרי",
— כידוע, שאף שאין מספרים זאת (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר

(115) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 338. וש"נ.

בבת־שחוק:): הלכה ואין מפרסמים! ... הנה ע"פ רוב, אלו שנוסעים ל"קאָנטרי", צריכים ללוות כסף עבור כל ההוצאות, או עבור חציים, ואח"כ אוספים שם כחות, וכאשר חוזרים, מנצלים את הכחות כדי להתרוץ ולפרוע את כל החובות של ה"קאָנטרי"... — יכולים ללוות עוד כמה דולר, ולנסוע במחלקה הראשונה, ויהיו הילדים בריאים בנשמתם, ואז יהיו בריאים גם בגופם.

לא. וכשם שהדברים אמורים בנוגע להורים — עד"ז גם בנוגע לראשי הישיבות והנהלות הישיבות:

כיון שיש להם אחריות כלפי התלמידים במשך עשרה חדשים בשנה — אינו מובן: מי משחרר אותם מהאחריות למשך החדשיים שבין מתן־תורה לחודש אלול?!

אלא מאי, המלמדים צריכים לנוח — שינוחו בלילה, שינוחו בראש־השנה, בעשרת ימי תשובה; ואם חייבים לנוח דוקא בתקופת תמוז — יש מספיק זמן למנוחה, כך, שיכולים להתדבר ביניהם ולהתחלק בזמני המנוחה באופן שהתלמידים לא יסבלו.

ואכן יש כבר סדר שהנהיגו בכמה ישיבות, שנוסעים ל"קאָנטרי", לאויר הצח, יחד עם התלמידים, המלמדים וראשי־הישיבות, וממשיכים שם את סדרי הישיבה, כך, שיוצאים י"ח גם "לה" וגם "לכם"¹¹⁶.

ובכן: סעו ל"קאָנטרי" יחד עם הישיבות, עם המלמדים והתלמידים (ועד"ז התלמידות), ובלבד שלא יחסר בלימוד התורה וקיום מצוותי, ואדרבה, שיתוסף עוד יותר, כיון שהמלוכה עצמה אומרת שהיא נותנת ארבע שעות ביום עבור כל ילד, ויכולים לנצלם עבור לימודי קודש בלבד.

לב. וכל זה — "לא בשמים היא גו' ולא מעבר לים היא"¹¹⁷; מדובר בפירוש אודות ארצות־הברית...

וכיון שנשארו ימים אחדים עד שנוסעים ל"קאָנטרי" — יכולים עוד לתקן זאת באיזה אופן שיהי, וכמדובר כמ"פ שבנוגע לחינוך הילדים אין נפק"מ אם עושים זאת "לשמה" או "שלא לשמה", ובלבד שילמדו תורה, ובאופן ד"ספו ל"י כתורא".

ואדרבה: ינסו להתנהג עם הילדים באופן כזה, ויווכחו שסוף־סוף יהיו הילדים מרוצים שנתנו להם את האפשרות וקישרו אותם גם בימי

(117) נצבים ל, יב"ג.

(116) ראה פסחים סח, ב.

הקיץ — ע"י "תורת חיים" — עם "אלקים חיים", ועי"ז נעשה אצלם הענין ד"אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"¹¹⁸.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הצ"צ].

* * *

לג. כל ענין שישנו בעולם, צריך להיות מנוצל ליהדות, תורה ומצוות'.

ובנדו"ד, כיון שכבר נקבע הסדר שיש שינוי בין כל השנה לתקופת תמוז — לכן קבע כ"ק מו"ח אדמו"ר את הסדר¹¹⁹, שתלמידי הישיבות יהיו "שלוחים" לנסוע למושבות בני"י, ויפיצו שם תורה ומצוות, עי"ז שידברו עם יהודים אודות קיום התומ"צ בחיי היום-יום. וכבר ראו את התוצאות של שליחות זו משנים שעברו — פירות ופירי פירות על כמה שנים.

וכמו"כ נקבע הסדר שמנצלים את הזמן לשלוח את הילדים למחנות-קיץ, שיש בזה מעלה יתירה לגבי כל ימי השנה שבהם נמצא הילד בבית, כי: כאשר הילד נמצא בבית, הרי ישנם זמנים שנמצא בחוץ, מחוץ להשפעת הבית; ואילו במחנה-קיץ, הרי במשך כל כ"ד שעות היום נמצא הילד באותה סביבה ותחת אותה השפעה, ושומע נוסח אחיד בכל התוקף — שצריך להיות חזק באמונה ובתורה ומצוות, הן בבוקר הן בצהריים והן בערב, ובכל משך המעת-לעת¹²⁰.

וזהו גם שאין רע בלי טוב¹²¹:

ענין הנסיעה מהישיבות למשך ימי הקיץ, יש בו גם צד הטוב — אם רק ינצלוהו במילואו — שיכולים לשלוח את הילד למחנה-קיץ הראוי לשמו, שניכר על אלו הנמצאים שם, ילדים או ילדות, ש"זרע ברוכי ה' המה"¹²², וכך מנצלים את הקיץ להתחזקות אמיתית ביהדות, תורה ומצוות'.

ונמצא, שיכולים לנצל תקופה זו להוסיף עוד יותר בצד הקדושה — ע"ד שבעל-תשובה יכול לפעול עוד יותר מאשר צדיק גמור¹²³, וכך יכולים לפעול בזמן שהילד אינו נמצא בישיבה — אם רק יכניסוהו ל"מחנה-קיץ" הראוי לשמו — עוד יותר מאשר בזמן שנמצא בישיבה.

(121) ראה תו"מ חכ"ט ע' 132. וש"נ.

(122) ישעי' סה, כג.

(123) ראה ברכות לד, ב. רמב"ם הל'

תשובה פ"ד ואל"ף.

(118) ואתחנן ד, ד. וראה אדר"ג ספ"ד.

(119) ראה סה"ש תש"ט ע' 324 ובהערה

61 שם. וראה גם תו"מ חל"ז ע' 80. וש"נ.

(120) ראה גם תו"מ חכ"ו ע' 59. וש"נ.

וכפי שראו בפועל בשנים שלפנ"ז, שאלו שעמדו על כך שילדיהם ילכו למחנות־קיץ כאלו שמחדירים יהדות בימי הקיץ בתוקף יותר ממה שמחדירים בהם בבית בימי החורף, זכו לנחת אמיתי מילדיהם בחזרתם מה"מחנה־קיץ" לבתיהם, לא רק נחת ברוחניות, אלא גם נחת בגשמיות, וכאמור, שאצל בני"י הגשמיות היא ביחד עם הרוחניות.

לד. וזהו גם הקישור עם משנת"ל (במאמר¹²⁴) שכאשר "צדק¹²⁵ לפניו יהלך" אזי "וישם לדרך פעמיו", וכאשר "השם⁹¹ נפשנו בחיים" אזי "לא נתן למוט רגלנו":

כאשר יוצאים לדרך — בהשליחות בנוגע להפצת היהדות, ועד"ז כאשר הילדים יוצאים מהבית ומהשיבה בדרכם למחנה ארעי, למשך שבועות אחדים, הנה אם ההתחלה היא באופן ש"צדק לפניו יהלך", ובאופן ד"השם נפשנו בחיים", וכמשנ"ת במאמר¹²⁶ שהו"ע העבודה מתוך מסירת־נפש, והיינו, שאינו עושה חשבונות כמו שעושה גוי, להבדיל, אלא החשבון הוא חשבון יהודי — אזי "לא נתן למוט רגלנו", שגם כאשר גולה מביתו והולך בדרך, הולך הקב"ה יחד עמו, באופן ד"המלך בקונך וצא"¹²⁷.

ויקויים מה שמבקשים בתפלת הדרך: "ותתני — בלשון יחיד, כפי שפוסק רבינו הזקן¹²⁸ — לחן ולחסד ולרחמים כו", היינו, שכל אחד במיוחד זוכה להצלחה בשליחות ולהצלחה בקיץ,

שיהי' קיץ בריא בגשמיות וברוחניות, ובאופן שהגשמיות והרוחניות גם יחד נעשים ענין אחד — לקיים "תורה אחת", שניתנה מ"ה' אחד", לגוי אחד בארץ"¹²⁹, "גוי קדוש", בני", אנשים נשים וטף וזקנים. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "כי בשמחה תצאו", ואח"כ צוה לנגן "צמאה לך נפשי"].

* * *

לה. בסוף הל' שמיטה ויובל מבאר הרמב"ם ענינו של שבט לוי — "שהובדל לעבוד את ה' לשרתו .. לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה .. ולא נוחלין .. אלא הם חיל השם .. והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר⁹² אני חלקך ונחלתך".

ולאחרי כן מוסיף ומסיים בהלכה האחרונה:

(127) ברכות כט, ב.
(128) שו"ע אדה"ז או"ח סק"י ס"ד. וש"נ.
(129) שמואל"ב ז, כג. ועוד.

(124) פ"רז (לעיל ע' 195).
(125) תהלים פה, יד.
(126) פ"ז (לעיל שם).
(127) פ"ז (לעיל שם).

"ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהי' הוי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים, הרי דוד ע"ה אומר⁹⁴ ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

לו. ובהקדמה:

ידוע ומפורסם שבלימוד הרמב"ם מדייקים בכל תיבה ותיבה¹³⁰. ואין פלא בכך — שהרי מדובר אודות ספר "יד החזקה", "משנה תורה", שכתבו הרמב"ם בלשון הקודש (דלא כשאר ספריו ופירושו שהם העתקה מלשון ערבית, כך שאין וודאות שההעתקה היא בתכלית הדיוק), וגם הגיהו בעצמו, כפי שרואים בדפי הכתבי"ד שנשארו בשלימות את ההגהות והשינויים בכתב ידו של הרמב"ם בעצמו.

אמנם, במה דברים אמורים — בנוגע ללימוד עניני ההלכות כפשוטם שבספר הרמב"ם, אבל כאשר מדובר אודות עניני ההלכות הקשורים עם פנימיות התורה — לומדים אותם ("מ'לויפט עס דורך") למיגרס בעלמא, ועאכו"כ שלא מדייקים בפרטי הביטויים, בהסגנון ובסדר הדברים.

וכפי שרואים בהלכות שמיטה ויובל גופא — שבהלכות שלפנ"ז מצינו בדברי המפרשים כמה פירושים ביאורים ודיוקים, ואילו בהלכה האחרונה לא מצינו כי אם מעט מזעיר ("געציילטע ווערטער"), ובאופן של ככללות, ולא באופן מבואר ומפורש כפי שמדייקים ומבארים ומפרשים בלימוד שאר ההלכות.

אך האמת היא, שכיון שהרמב"ם כלל ענינים אלו בספר ההלכות שלו, הרי מובן, שגם מהם יכולים ללמוד כמה הלכתא גברוותא¹³¹, גם בנגלה דתורה.

ובפרט ע"פ המובא בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³² מדברי רבותינו נשיאינו, שהרמב"ם הי' מקובל גדול, אלא שמפני מצב הדור ההוא הוצרך להעלים זאת, ולכן, רק במקומות ספורים בספרו רמז ענינים השייכים לפנימיות התורה, שמתבארים בעומק ע"י תורת החסידות.

132) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 41. תש"א ע'
154. וראה גם תר"מ שם ע' 316. וש"נ.

130) ראה גם תר"מ חל"ד ע' 215.
131) לשון חז"ל — ברכות לא, סע"א.

וגם בהלכה זו יש למצוא ענינים של פלאות — כאשר מדייקים בלשון הרמב"ם בהלכה זו, כדלקמן¹³³, אבל, לא באופן של הקדמת הקושיות, כי אם, לבאר את ההלכה פיסקא פיסקא, ובדרך ממילא יתורצו כל הענינים הדורשים ביאור.

לז. "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש":

מצינו דרשות חז"ל בנוגע לדיוק לשון הכתוב "איש ואיש", ולדוגמא: "איש איש כי תשטה אשתו"¹³⁴, "ללמדך שמועלת בשתים, באיש שלמעלה ואישה מלמטה"¹³⁵. ועד"ז מבאר רבינו הזקן¹³⁶ דיוק לשון הכתוב¹³⁷ "איש ואיש יולד בה", דקאי על שני סוגי אישים.

ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון הרמב"ם "כל איש ואיש" — אף שלכאורה הי' יכול לכתוב "כל איש" — שכוונתו לשני סוגים של אנשים: ובהקדמה — שישנם הטועים בלימוד הלכה זו, שכוונת הרמב"ם ליהודי שמוכרל מעניני העולם, ונמצא רק בד' אמות של תורה, עד ש"תורתו אומנתו"¹³⁸. אבל באמת, לא זו היא כוונת הרמב"ם כלל.

הרמב"ם מבאר שסדר ההנהגה ד"שבט לוי", ש"נדבה רוחו .. לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו" — יכול להיות אצל "כל איש ואיש", היינו, אצל שני הסוגים שיש באנשים:

בטבע בני אדם — יש אנשים בעלי חוש בענינים שכליים, אנשי שכל ("קאָפּ מענטשן") שמונחים בעניני חכמה ושכל, ענינים רוחניים; ויש אנשים בעלי חוש בענינים טבעיים, עניני העולם, אנשים מעשיים ("פּראַקטיקע מענטשן").

ועד"ז אצל בני" ישנה החלוקה דיושבי אוהל ובעלי עסק, מארי אורייתא ומארי עובדין טבין, אלה שתורתם אומנתם ושאר בני" שקובעים עתים לתורה ורוב הזמן עוסקים ב"מנהג דרך ארץ"¹³⁹.

וזוהי כוונת הרמב"ם בכתבו "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש

135) פרש"י עה"פ.

136) תו"א מקץ לו, ג.

137) תהלים פז, ה. וראה כתובות עה,

סע"א.

138) ראה שבת יא, א.

139) ראה ברכות לה, ב. תניא אגה"ק

ס"ה (קט, א). תו"א ר"פ תרומה.

133) לשלימות הענין — ראה גם מכתבים דעש"ק ג' תמוז וי"ב תמוז שנה זו (אג"ק חכ"ג ע' רכ"לג), ועם עוד הוספות במכתבים דג' תמוז תשל"ב; סיום ירחא תליתאי תשל"ד; שלישי בתמוז תשל"ו (אג"ק חכ"ז ע' תלט ואילך; חכ"ט ע' קפא ואילך; חל"א ע' רלט ואילך).

134) נשא ה, יב.

ואיש" — שכל אחד משני סוגי האנשים יכול להגיע לסדר העבודה ששבת לוי, והיינו, שגם לאחרי ש"נדבה רוחו כו" להיות כמו שבת לוי, נשאר כל אחד בסוגו הקודם.

לח. ומוסיף הרמב"ם חידוש גדול ("א' געוואַלדיקער חידוש") — שמפרשי הרמב"ם לא עמדו על זה — "מכל באי העולם":

"כל באי העולם" הוא לשון המשנה¹⁴⁰: "בר"ה כל באי העולם¹⁴¹ עוברין לפניו כבני מרון", וקאי הן על בני" והן על אומות העולם. וזהו שמחדש הרמב"ם כאן — שהענין של שבת לוי שייך לא רק לבני", אלא ל"כל באי העולם", היינו, שגם אומות העולם יכולים להגיע לדרגה זו.

[וע"ד שמצינו בתנא דבי אליהו¹⁴² "בין ישראל בין עכו"ם .. בין עבד בין שפחה" — שכולם יכולים להגיע להדרגה אודותה מדובר שם]. וזהו גם הדין ש"חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא"¹⁴³ — דכיון שגם אצל "כל באי העולם" יכול להיות מעמד ומצב ש"יהי' ה' חלקו ונחלתו כו", בהכרח לומר שיש לו חלק לעולם הבא.

וגם לאחרי שהרמב"ם מוסיף "מכל באי העולם", עדיין יש צורך וחידוש במ"ש לפני"ז "כל איש ואיש" — כי, אף ש"כל באי העולם" כולל הן בני" והן אומות העולם, יש מקום לומר שענין זה שייך רק לסוגי האנשים שהם בעלי שכל, ולכן יש צורך להדגיש את השייכות לכל סוגי האנשים, "כל איש ואיש", הן אנשי שכל והן אנשי מעשה, ובזה גופא — לא רק מבני" בלבד, אלא "מכל באי העולם".

לט. ובשביל זה צריך — לכל לראש — "להבדל":

אין הכוונה שצריך להסתגר מהעולם; יכול הוא להשאר "איש ואיש מכל באי העולם", אפילו אינו בן ברית, אבל צריכה להיות אצלו הנחה שהוא מובדל מעניני העולם; הוא לא כמו כל העולם, הוא לא "מונח" בעניני העולם ("ער ליגט ניט אין וועלט").

אם נשאר אצלו הקשר לעניני העולם — לא יוכל לפעול בעצמו כל פרטי הענינים "לעמוד לפני ה' וכו'", כשם ששבת לוי לא יכולים לערוך מלחמה ולנחול כשאר ישראל, וביחד עם זה, לעבוד את ה' לשרתו.

(143) רמב"ם הלי' תשובה פ"ג ה"ה. הלי'

עדות ספי"א. הלי' מלכים ספ"ח.

(140) ר"ה פ"א מ"ב.

(141) ראה שינויי גירסאות לר"ה שם.

(142) רבה — רפ"ט.

וכדאיתא בחובת הלכות¹⁴⁴: "כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב".

ולכן, לכל לראש צריך "להבדל", ורק לאח"ז — כאשר ישנו הענין ד"סור מרע" — יכול לבוא "לעמוד לפני ה' וכו'".

מ. "לשרתו ולעבדו":

משרתים ("לשרתו") ועבדים ("לעבדו") הם סוגים שונים — כפי שמצינו במלכים¹⁴⁵ ובדברי הימים¹⁴⁶ בנוגע לסדר ההנהגה של שלמה המלך, שבאותו פסוק נזכרו בכתוב "עבדיו ומשרתיו".

והחילוק שביניהם — מצינו בגמרא במסכת מנחות¹⁴⁷ לגבי עבודה במקדש, ש"שחיטה" "לא עבד לי" שירות", אלא "עבד לי" עבודה, ו"השתחוואה" "לא עבד לי" עבודה" אלא "עבד לי" שירות".

וטעם הדבר:

בנוגע לשחיטה, מפרש רש"י ש"שחיטה לא איקרי שירות, דהא במקדש כשרה בזר".

ובנוגע להשתחוואה לא צריך רש"י לפרש, מרוב הפשיטות — שהרי בהשתחוואה אין ענין "עבודה" הקשור עם יגיעה. ובפרט ע"פ פירוש רבינו הזקן¹⁴⁸ על הפסוק¹⁴⁹ "שש שנים יעבוד", ש"יעבוד הוא לשון עבוד עורות", שזהו"ע שנעשה ע"י יגיעה באופן של אתכפיא, שניכר שעושה היפך טבעו.

כלומר: בענין השירות ("משרת") — נוגע בעיקר (לא היגיעה היפך טבעו, אלא) קירוב הערך, ע"ד מ"ש¹⁵⁰ "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל", שהי בקירוב הערך אל משה, ולכן, השירות לה' בעבודת המקדש אינו יכול להיות ע"י מי שהוא בריחוק הערך מעבודת המקדש שלכן נקרא בשם "זר" לגבי ענין זה (וזוהו הטעם ש"שחיטה לא איקרי שירות, דהא במקדש כשרה בזר"); ואילו בענין העבודה ("עבד") — הרי העבד יכול להיות בריחוק הערך מהאדון, "בקצה תבל", ואדרבה: העבד מתיירא להיות יחד עם האדון, שכן, כיצד מגיע הוא להיות באותו אוהל עם האדון?! — נוגע רק ענין היגיעה היפך טבעו.

(147) קט, א ואילך.
(148) תו"א משפטים עו, א.
(149) משפטים כא, ב.
(150) תשא לג, יא.

(144) שער ח פ"ג אופן כה. וראה פתח השער לשער אהבת ה'.
(145) א' — יו"ד, ה.
(146) ב' — ט, ד.

וזהו מ"ש הרמב"ם "לשרתו ולעבדו": "לשרתו" — להיות בקירוב הערך לאלקות, שאז יכול להיות ענין השירות דהשתחוואה; ולא להסתפק בהשתחוואה לבד, אלא גם "לעבדו" — עבודה באופן של אתכפיא, היפך טבעו.

מא. ומקדים הרמב"ם, "אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל וכו'":

כדי שההחלטה "להבדל כו' לשרתו ולעבדו" תבוא לידי פועל — יש להמשיך זאת בכחות פנימיים, שכל שבמוח, ורגש במדות שבלב, ועי"ז יומשך בכל האברים בנוגע למעשה בפועל.

וזהו מ"ש הרמב"ם שצריך להיות "נדבה רוחו אותו והבינו מדעו": "נדבה רוחו" — קאי על המדות שבלב, כי, נדיבות הרי היא מדת הלב¹⁵¹, וגם רוח משכנו בלב¹⁵²; "והבינו מדעו"¹⁵³ — קאי על שכל שבמוח.

מב. וממשיך הרמב"ם, "והלך ישר כמו שעשאהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם":

לאחרי ש"נדבה רוחו אותו והבינו מדעו לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו" — צריכה להיות עבודה פנימית, עבודה מפורטת,

ועל זה אומר הרמב"ם שענין זה צריך להיות באופן של הליכה בדרך ישרה כפי ש"האלקים עשה את האדם ישר"¹⁵⁴, ולא באופן ש"המה בקשו חשבונות רבים"¹⁵⁴, שכן, כאשר הולכים בדרך של "חשבונות רבים", הרי, כאשר ישנו ענין של פירוד (רבים), לא יתכן שלא יתגנב הלעו"ז ויסירונו מהדרך הישרה.

ומוסיף חידוש — "ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם":

משמעות הלשון "ופרק .. עול" הוא, שישנו עול שמונח על גביו, וצריך לפרוק אותו. ולכאורה: מי נתן עליו "עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם", שיצטרך לפרוק אותו?

והביאור בזה:

כיון ש"עיר פרא אדם יולד"¹⁵⁵, ו"דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו", שלכן

(154) קהלת ז, כט.

(155) איוב יא, יב.

(151) ראה רמב"ן ויקהל לה, כא.

(152) ראה לקו"ת פ' ראה כו, א. ובכ"מ.

(153) ע"פ דניאל א, ד.

"צריך אדם להתחבר לצדיקים .. ויתרחק מן הרשעים" (כמ"ש הרמב"ם בהל' דעות¹⁵⁶) — הרי מצד עצם העובדה שנמצא בעוה"ז הגשמי והחומרי, מונח על צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, ולכן צריך לפרוק עול זה.

ומדייק הרמב"ם, "ופרק מעל צוארו כו'":

עול זה לא מונח על ראשו — שלכן יכול להיות במצב ש"הבינו מדעו להבדל כו'", וגם לא מונח על לבו — שלכן יכול להיות במצב ש"נדבה רוחו אותו .. להבדל כו'", כי אם "על צוארו", שהו"ע מיצר הגרון שבין המוח והלב, שבו אין השכל בגילוי, ולא הרגש הלב בגילוי. כלומר: אצל איש הישראלי מונח ("לייגט זיך אָפּ") ענין של אלקות הן בשכלו, אם באופן של אמונה או באופן של הבנה, והן מצד הרגש הלב, כפתגם רבינו הזקן¹⁵⁷ בפירוש "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"¹⁵⁸, שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות. ולכן יכול להיות במצב ש"נדבה רוחו אותו (הרגש הלב) והבינו מדעו (שכל שבמוח) להבדל וכו'";

אמנם, כאשר נעשית ההמשכה מהמוח שבראש להרגש הלב (שמזה יומשך אח"כ עד למעשה בפועל) — הרי תכונת הנפש היא שהמשכה זו היא באמצעות מיצר הגרון שבצואר, והיינו, שכאשר צריך לבוא לידי החלטה (כתוצאה מההבנה וההשגה) כיצד צריך להיות הרגש הלב וכיצד צריך להתנהג בפועל בנוגע לענין פלוני, אזי מאיר אצלו רק המסקנא הכללית של השכל, ואילו הנועם והעריבות ("געשמאַק") והחיות של השכל הם בהעלם, או שאינם במציאות כלל¹⁵⁹.

ובדרגא זו — בהצואר (מיצר הגרון) — מונח "עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם", שיכול למנוע את ההמשכה של החלטת המוח והחלטת הלב בנוגע לפועל.

ולכן, נוסף לכך ש"נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל כו'" — צריך להיות גם "ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם".

158) ואתחנן ו, ד.

159) ראה סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך. תרס"ה ע' רמו ואילך. ועוד.

156) רפ"ו.

157) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

מג. ואז — "הרי זה נתקדש קדש קדשים":

הלשון "נתקדש קדש קדשים" הוא ע"פ לשון הכתוב בדברי הימים¹⁶⁰ "להקדישו קודש קדשים", דקאי על מעלתו של אהרן לגבי שבט לוי גופא: "בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו עד עולם .. ומשה .. בניו יקראו על שבט הלוי".

ולכאורה: כיון שהרמב"ם מדבר אודות שבט לוי ("לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם כו'") — למה מסיים "הרי זה נתקדש קדש קדשים", שזהו ענין השייך לכהן דוקא, ובפרט ע"פ הפירוש הפשוט ששייך לכהן גדול בלבד?

ויוכן בהקדם הביאור בדברי הגמרא במסכת סנהדרין¹⁶¹ "אפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה (בשבע מצוות דידהו) הרי הוא ככהן גדול" — דלכאורה, מהו הקישור לכהן גדול דוקא?

ועד"ז צריך להבין בסיפור הגמרא במסכת שבת¹⁶² "נכרי .. בא לפני שמאי אמר לי' גייריני על מנת שתשימני כהן גדול" — למה ביקש להיות כהן גדול דוקא, ולא מלך, שקודם¹⁶³ לכהן גדול? והביאור בזה:

כללות ענין הכהונה — אינו נעשה ע"י יגיעת וטירחת האדם (ואדרבה: "כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו"¹⁶⁴), אלא ניתן מלמעלה, "עבודת מתנה אתן את כהונתכם"¹⁶⁵, מצד התולדה. ועד"ז בכהנים גופא, בנוגע לכהן גדול — הרי אינו נעשה כהן גדול ע"י עצמו, אלא עי"ז שממנים אותו¹⁶⁶, ע"י ב"ד של שבעים ואחד¹⁶⁷, ואז מושחין אותו בשמן המשחה וכו'¹⁶⁸.

ולעומת זאת, ענין הגירות — אינו אלא ביגיעת עצמו, ועד"נ¹⁶⁸ "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו", והרי תשלום משכורת הוא על ענין של עבודה ויגיעה.

ולכן טוען הגר "שתשימני כהן גדול":

בשלמא איש ישראל, יש לו ענינים שמקבל בירושה — "מה טוב

ג.	(160) א' — כג, יג.
(165) קרח יח, ז.	(161) נט, א.
(166) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד הי"ב.	(162) לא, א.
(167) שם הט"ו.	(163) הוריות יג, א.
(168) רות ב, יב.	(164) עירובין יג, ב. וראה תנחומא ויקרא

חלקנו .. גורלנו .. ירושתנו¹⁶⁹, ללא יגיעה כלל, כלשון רבינו הזקן בתניא¹⁷⁰: "ירושה שנפלה לו הן עתק שלא עמל בו";

אבל גר, שכל מה שיש לו אינו אלא מה שהתייגע בעצמו — רצונו להשיג ע"י עבודתו ויגיעתו גם ענינים כאלו שאיש ישראל אינו יכול להגיע אליהם ע"י יגיעתו, כי אם באופן שנותנים לו מלמעלה — "עבודת מתנה אתן את כהונתכם".

ולכן ביקש "שתשימי כהן גדול", ולא מלך — כי, אף שגם ענין המלכות אינו בא מעצמו אלא ע"י העם שממליכים אותו, מ"מ, בנוגע לענין המלכות — "כל ישראל ראויים למלכות"¹⁶³, כך, שבמובן מסויים יש אצלו ענין המלכות מן המוכן; משא"כ כהן גדול, שעליו נאמר "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים".

ואכן על זה אמרו רז"ל "אפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה (בשבוע מצוות ידיהו) הרי הוא ככהן גדול", וע"ד מעלת בעל תשובה, שעבודתו היא "בחילא יתיר"¹⁷¹, שלכן ביכלתו להגיע למעלה יותר ממדרגת צדיק גמור¹²³.

והרי הדברים קל וחומר:

ומה עובד כוכבים שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול — מי ש"נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו .. ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם", עאכו"כ ש"נתקדש קדש קדשים", כמו כהן גדול.

מד. "ויהי הוי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים":

בהלכות שלפנ¹⁷²ז מבאר הרמב"ם החילוק שבין חלק לנחלה — "חלק בכיזה ונחלה בארץ", היינו ש"חלק" קאי על המטלטלין שבוזזים במלחמה, ו"נחלה" קאי על ירושת הארץ, נכסי דלא נידי.

וזהו ה' חלקו ונחלתו", היינו, ששני ענינים אלו — חלק ונחלה — הם אצלו אלקות.

כלומר: "כל איש ואיש", הן מי שתורתו אומנתו, והן מי שרק קובע עתים לתורה אבל ענינו הוא מארי עובדין טבין, "הנהגה בהן מנהג דרך ארץ"¹³⁹ — אם "נדבה רוחו כו' להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו'", הנה מבלי הבט על החילוק באופן הנהגתו כלפי חוץ, הרי ה' —

(171) זח"א קכט, ב.
(172) הלכה י.

(169) נוסח התפלה — לפני תפלת השחר.
(170) פל"ג (מב, ריש ע"ב).

חלקו ונחלתו", הן חלקו, דקאי על ענינים המטלטלים ממקום למקום, שיכולים להיות גם בחוץ לארץ, והן נחלתו, דקאי על "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁷³.

וענין זה הוא "לעולם ולעולמי עולמים":

"לעולם" — בעולם הזה, "ולעולמי עולמים" — בכל החמשה עולמות¹⁷⁴, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷⁵ שכיון שנשמתו של איש ישראל "חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה"¹⁷⁶, אזי נמצא הוא בכל החמשה עולמות שכנגדם.

וכאשר "נדבה רוחו כו' להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו'", אזי נעשה "ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים", בכל החמשה עולמות.

מה. "ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו":

נוסף לכך ש"ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים", היינו, שחלקו ונחלתו הוא באלקות — הרי הוא זקוק גם לפרנסה גשמית.

ואזיל הרמב"ם לשיטתו, שאין לאדם להשליך את עצמו על הציבור, כפי שהאריך בפירוש המשנה¹⁷⁷ "ולא קרדום לחתך בה" (כמובא בפירוש הדרב"ז כאן), כך, שאינו יכול להתפרנס מהענין ד"לשרתו ולעבדו", אלא לצורך פרנסתו צריך לעסוק במלאכה כו'¹⁷⁸.

ועל זה מוסיף הרמב"ם, שהקב"ה "יזכה לו בעוה"ז (להרויח בעולם¹⁷⁹) דבר המספיק לו",

וכיון שהקב"ה מזמין לו להרויח לצורך פרנסתו — הרי זה ע"ד המעלה ד"לחם מן השמים"¹⁸⁰ לגבי "לחם מן הארץ", שאין בו פסולת¹⁸¹, וכדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין¹⁸² ש"אין דבר טמא יורד מן השמים", והיינו, שהעסק בפרנסה הוא באופן ד"יגיע כפיך"¹⁸³ בלבד, ללא יגיעת המוח והלב¹⁸⁴, וללא פיזור הנפש מצד הבלבולים ד"חשבונות

178) ראה רמב"ם הלי' ת"ת פ"ג ה"ט-יא.

179) פ"י הדרב"ז.

180) בשלח טז, ד.

181) ראה יומא עה, סע"ב.

182) נט, סע"ב.

183) תהלים קכח, ב.

184) ראה לקו"ת שלח מב, ריש ע"ד.

ובכ"מ.

173) עקב יא, יב.

174) ד' עולמות אבי"ע ועולמות הא"ס שלמעלה מאצילות (המו"ק).

175) ראה שיחת י"ב תמוז תש"ג ס"ג (סה"ש תש"ג ע' 137). וראה גם לקו"ד ח"א

כה, ב ואילך. סה"ש תש"ב ע' 75. תש"ד ע' 40.

176) ב"ר פי"ד, ט.

177) אבות פ"ד מ"ה.

רבים" (שהרי הולך בדרך ישרה כפי ש"האלקים עשה את האדם ישר", ללא "החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם"), כך, שתהי' לו מנוחת הנפש "לשרתו ולעבדו" כדבעי.

מו. ומסיים, "הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי":

בהתאם להתחלת ההלכה "ולא שבט לוי בלבד כו" — מביא הרמב"ם ראי' מדוד, שלא הי' משבט לוי.

ומדייק הרמב"ם וכותב "דוד" סתם, ולא דוד המלך — כי, מדוד המלך אין ראי' בנוגע ל"כל איש ואיש מכל באי העולם", ולכן כותב "דוד" סתם, שבזה נכללים שאר הענינים דדוד; היותו "אדמוני"¹⁸⁵, שענין זה קשור עם עבודתו באופן של מלחמה, אתכפיא, עד ש"דם לרוב שפכת"¹⁸⁶, ועד להענין שהי' בן גרים — שלכן אפשר להביא מזה ראי' בנוגע ל"כל איש ואיש מכל באי העולם".

ומביא ראי' מזה שדוד אומר "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי":

הראי' מפסוק זה היא ממ"ש "ה' מנת חלקי" — שמזה ראי' ש"יהי' ה' חלקו". ואינו מובן: למה מוסיף הרמב"ם גם סיום הפסוק "אתה תומיך גורלי", שלכאורה אינו שייך לנדו"ד?

ויש לומר, שהראי' "הרי דוד ע"ה אומר כו" היא לא רק על זה ש"יהי' ה' חלקו" — "ה' מנת חלקי", אלא גם על זה ש"יזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו" — "אתה תומיך גורלי":

החילוק בין "ה' מנת חלקי" ל"אתה תומיך גורלי" הוא — ש"ה' מנת חלקי" פירושו שהחלק שלו הוא ה', ואילו "אתה תומיך גורלי" אין פירושו שהגורל שלו הוא ה'; "גורלי" היינו שהגורל הוא שלו (של האדם), ואילו הקב"ה — "אתה (רק) תומיך גורלי", היינו, שהקב"ה תומך את הגורל של האדם שיהי' כדבעי.

והענין בזה:

איתא בגמרא¹⁸⁷ "שבעה דברים מכוסים מבני אדם .. ואין אדם יודע במה משתכר, ומלכות בית דוד מתי תחזור", היינו, שענין הפרנסה ("במה משתכר") הו"ע נעלם שלמעלה מהשכל, כמו הקץ דביאת המשיח

(187) פסחים נד, ריש ע"ב.

(185) שמואל-א טז, יב.

(186) דברי הימים-א כב, ח.

("מלכות בית דוד מתי תחזור"), וכפי שמביא רבינו הזקן באגה"ק¹⁸⁸ ש"הושוו זה לזה".

וענין זה נקרא בשם "גורל" — לפי שהגורל הו"ע שלמעלה מהשכל¹⁸⁹, כמ"ש¹⁹⁰ "בחק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו", והיינו, שבאופן כזה נקבע באיזה אופן תהי' פרנסתו של האדם ("במה משתכר"). ועז"נ "אתה תומיך גורלי":

נוסף לכך ש"ה' מנת חלקי", שזהו ש"נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים", היינו, שחלקו ונחלתו אינו אלא באלקות, הרי, כיון שצריך גם שהקב"ה "יזכה לו בעוה"ז (להרויח בעולם) דבר המספיק לו" (לצורך פרנסתו) — הנה עז"נ "אתה תומיך גורלי", שהקב"ה תומך ומסייע שגם התעסקותו בפרנסה תהי' כמו ענין הבא מן ה' מן השמים (ע"ד ש"ה' מנת חלקי"), שאין בו פסולת, היינו, ללא פיזור הנפש מצד הבלבולים דחשבונות רבים אשר בקשו בני האדם, כי אם באופן של הליכה בדרך ישר כמו שעשהו האלקים.

מז. וענין זה קבע הרמב"ם בתור הלכה פסוקה,

ש"לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש", לא רק בן תורה, אלא גם סוחר, בהיותו בעולם ובעסקו ביגיעה בפרנסה, עד שנקרא בשם "גורלי", ענין שלו שנעשה ע"י יגיעתו — יכול להיות במעמד ומצב ש"נתקדש קדש קדשים",

ובאופן ש"יהי' ה' חלקו ונחלתו", היינו, שכל עניניו, הן נכסי דניידי והן נכסי דלא ניידי, הן מה שיש לו בחוץ לארץ והן מה שיש לו בארץ ישראל, הרי זה באופן ש"אני חלקך ונחלתך",

ומבטיחים לו שכן הוא "לעולם ולעולמי עולמים", בכל העולמות שכנגד החמשה שמות שנקראו להנשמה,

ובאופן ש"ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

מח. (ואח"כ אמר):

בנוגע לענינינו:

ישנו מנהג מכמה שנים¹⁹¹, שבי"ב תמוז עורכים "מגבית" בנוגע לבתי-ספר ומוסדות חינוך שנקראים על שמו של בעל השמחה והגאולה.

188) סכ"ב. ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד (191) סכ"ח (ת"ר"מ חל"ז ע' 146). וש"נ.

189) ראה תניא אגה"ק סוס"ז. משלי טז, לג.

והסדר בזה — שהנתינה היא ללא הכרזות בקול, אלא כפי נדבת לבו, וכלשון הרמב"ם: "נדבה רוחו אותו והבינו מדעו כו", ובאופן ש"פרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים כו", אלא "הלך ישר כמו שעשהו האלהים".

ואלו שרוצים — יציינו גם שמים ושם אמם, כדי להזכירם בעת רצון על הציון של הנשיא, בעל השמחה והגאולה, שימשיך להם את כל הענינים, ולכל לראש והעיקר — שיקויים בכל אחד מהם ובכולם יחד "ה' מנת כוסי וחלקי אתה תומיך גורלי".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "עסן עסט זיך"].

* * *

מט. בהמשך להמדובר לעיל (סי"ז ואילך) אודות המכתב בנוגע לחגיגת יום הגאולה שבו מעורר ע"ד ההוספה בהרבצת התורה — ישנו עוד ענין שכותב בעל הגאולה במכתב הנ"ל, וז"ל:

"לברך את אחינו יושבי מדינת רוסיא .. כי יחזק השי"ת את לבכם ולבב זרעם יחיו להיות יהודים נאמנים, ולא יוסיפו בני עולה (הנ"ל) לענותם עוד".

וכיון שדברי צדיקים ופקודתם קיימים לעד (כנ"ל סט"ו), הרי הוראה הנ"ל קיימת בכל פעם ופעם בבוא יום הגאולה.

ג. ומזה מובן שב' הענינים שבמכתב הנ"ל קשורים ושייכים זל"ז: א' הדרכים שעל ידם יכולים לפעול שהברכות לאחינו יושבי מדינת רוסיא יומשכו בפועל, הנה ממך ובך הדבר תלוי — ע"י הענין דהרבצת תורה, וכאמור לעיל (סי"ח) בפירוש הלשון "תרכיזא", שיהיו ריבוי תלמידים ושומעים ומשתתפים בהשיעורים.

וכללות הענין בזה — כפי שאמר בעל הגאולה¹⁹² בעברו את הגבול, שאע"פ שישנו גבול המבדיל, מ"מ, יכולים לעזור לבנ"י הנמצאים שם עי"ז שיוסיפו כאן בכל הענינים שהם החיות והכח והעוז של בנ"י, דכיון שכל בנ"י הם כמו "קומה אחת שלימה"¹⁹³, הנה כאשר נעשה חיזוק בחלק אחד של הגוף, אזי בדרך ממילא מתחזקים כל שאר חלקי הגוף¹⁹⁴.

נא. ויש מעלה בהחיזוק שנעשה ע"י הרבצת תורה דוקא:

193) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
194) ראה גם מכתב כ"ג אייר שנה זו
(אג"ק חכ"ג ע' קפח).

192) ראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ב
סל"ב (תו"מ חל"ד ע' 159 ואילך). שם חל"ט
ע' 92. וש"נ.

ובהקדמה — שאם ע"י חיזוק אבר ניתוסף כח וחיות בכל שאר האברים, עאכ"כ כאשר ניתוסף חיות וכח בענין הדם, כי, הדם הוא בכל האברים בשוה, שהרי אין חילוק בין הדם שברגל לדם שבראש, אלא בכל הגוף נמצא אותו הדם, וא"כ, לא זו בלבד שע"י תוספת חיות בדם שברגל ניתוסף גם בדם שבראש, אלא אותו הדם עצמו — ע"י מרוצת הדם — יכול להיות הדם שבראש.

ומזה מובן גם ברוחניות — בנוגע לחילוק בין תורה למצוות:

מצוות — הנה רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח אברים, ושס"ה מצוות לא תעשה הם כנגד שס"ה גידים¹⁹⁵, והרי כל אבר וכל גיד הוא לעצמו, בעל תכונות מיוחדות, הן בכמות והן באיכות;

משא"כ תורה — היא בדוגמת הדם שבאדם, כמ"ש¹⁹⁶ "זאת התורה אדם", ומבואר בלקו"ת¹⁹⁷ ש"אדם" אותיות א' דם ו'האל"ף הוא¹⁹⁸ כמו האל"ף ד"אחד". שמרמו על אלופו של עולם¹⁹⁹], ולכן, כשם שהדם אין בו התחלקות, כך גם בתורה אין התחלקות ומדידה והגבלה של זמן ומקום, שלכן אין חילוק בין הלומד תורת עולה בלילה ובחוץ-לארץ להלומד תורת עולה ביום ובביהמ"ק, שבשניהם ישנו אותו השכר, ועד שחשיב "כאילו הקריב עולה"²⁰⁰.

ולכן, ע"י הוספה וריבוי בתורה, ועד לאופן של הרבצת תורה — הנה לא זו בלבד שכתוצאה מזה ניתוסף חיזוק במקום אחר, אלא לימוד התורה עצמו, שאינו מוגבל במקום, מגיע גם ונחשב כאילו נלמד במקום ההוא. והרי ענינה של התורה שהיא נעשית מושלת ושולטת על המציאות²⁰¹, אלא, שאלו שזוכים בלימודם, והמציאות היא באופן מזוכך, הרי הם רואים זאת בעיני בשר; ואלו שעדיין אינם במעמד ומצב כזה — אם מצד עצמם או מצד מצב העולם — הרי הענין נפעל ברוחניות, בדוגמת שאר הענינים שנפעלים עתה ברוחניות, ויתגלו לעתיד לבוא.

ועפ"ז יש לפרש קישור ב' הענינים — הרבצת תורה עם אמירת לחיים והמשכת ברכה לאחינו הנתונים בשבי' ובצרה — שדוקא תורה, שהיא בדוגמת הדם, הנה לא זו בלבד שמוסיפה כח בתור תוצאה כו',

195) שו"ע ואדה"ז שם ס"ו. לקו"ת תזריע כג, ג.

196) זח"א קע, ב.

200) מנחות בסופה.

197) חוקת יט, יד.

201) ראה ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

198) במדבר יג, א. ובכ"מ.

וש"נ. ש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סקי"ג.

199) ראה גם לקו"ת שה"ש כז, ב.

200) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. (סקכ"ג).

אלא לימוד התורה עצמו מאיר שם ופועל פעולתו כמו שהי' נלמד באותם ד' אמות, כיון שהתורה היא למעלה מן המקום.

נב. אבל, כאמור כמ"פ, רוצים שכל ענין יבוא בפועל ממש, שאז ישנה כבר התחלה להתגלות הענין. ובדוגמת האמור לעיל (ס"ב ואילך) שנדבר בתוך המאמר אודות הענין דהשגחה פרטית, שענין זה נתן כח לבטל את הפחד לאחרי כמה חדשים.

ועד"ז בעניננו — הרי אין ענין יוצא מידי פשוטו, שלפי סגנונו של הרבי במכתבו, רצונו שיאמרו "לחיים" בפועל, פעולה גשמית, יחד עם ההחלטה להוסיף בהרבצת התורה.

וזוהי דרך וודאית לסייע להם בכל עניניהם, כמפורט באגרת-הקודש הנ"ל בארוכה, ובעיקרה ובנקודת התמצית — שבקרוב ממש יצאו "מן המיצר אל המרחב", בכל הפירושים²⁰², ובטוב הנראה והנגלה, ויוליכם קוממיות לארצנו, ואותנו, בתוככי כלל ישראל.

נג. (לאחרי שכל הקהל אמרו לחיים, המשך כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר:)

ישנם שני דרכים: יש דרך מלמטה למעלה — באופן ד"הושיעה את עמך²⁰³; אבל יש גם דרך מלמעלה למטה — שע"י קבלת מלכותו ית', "עבדי הם, ולא עבדים לעבדים"²⁰⁴, ויתירה מזה: "עבד מלך מלך"²⁰⁵ — נעשה יהודי מלך בכל מקום שהוא, באופן "שאיין על גביו אלא ה' אלקיו"²⁰⁶ (שזהו הגדר של נשיא ומלך).

וענין זה צריך להיות נמשך למטה מעשרה טפחים — שזהו ענין המלכות, "אין מלך בלא עם"²⁰⁷, שאין זה רק כפי שהמלכות היא לעצמה, בתוך העשרה טפחים, אלא דוקא למטה מעשרה טפחים, ועד שנתגלה למטה מעשרה טפחים כפשוטם, בעולם הזה הגשמי והחומרי.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן — בהתרגשות רבה — "אבינו מלכנו".]

* * *

(202) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 315. וראה גם תו"מ חכ"ד ע' 254 ואילך. וש"נ.
 (203) תהלים כח, ט.
 (204) ב"מ יו"ד, א. וש"נ.
 (205) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.
 (206) הוריות יו"ד, א (במשנה). וש"נ.
 (207) רבינו בחיי וישב לח, ל. תניא שעהי"ה א רפ"ז (פא, ב). ועוד. — נסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' רלד הערה 86.

נד. (ואח"כ המשיך):

דובר כמ"פ²⁰⁸ שה"שלוחות" (כלשון הש"ס²⁰⁹ בנוגע לענין של גידול וצמיחה) הראשונים של אחינו בני"ה הנ"ל — הם אלו שחיים בכפר חב"ד, וממשיכים לפי הרצון והתקוה של נשיאנו, בעל השמחה והגאולה. ולכן, הברכה עבור אחינו שלעת-עתה נתונים עדיין בשבי' ובצרה, באה ביחד עם ההתחלה טובה בזה בטוב הנראה והנגלה לאחיהם ואחיותיהם שנמצאים כבר במצב של חירות בערך מעמדם ומצבם של הנמצאים שם.

ויהי רצון שיוסיפו בהרבצת התורה — כמבואר באגרת-הקודש הנ"ל בארוכה — לא רק עבור עצמם, אלא גם עבור אלו שנשארו מעבר לגבול, שהם שלוחיהם ובאי-כחם, ובאופן דהולך ומוסיף ואור, עד שיבוא האור שעליו נאמר²¹⁰ "לילה כיום יאיר".
ויהי' כל זה מתוך הרחבה, ושמחה וטוב לבב.

נה. והנה, בי"ב תמוז זה עורכים שם "הנחת אבן פינה"²¹¹ לבנין חדש של בית-כנסת ובית-מדרש, מקום חדש לד' אמות של תפלה, וד' אמות של תורה,

— ולהעיר ממ"ש בכתבי האריז"ל²¹² שד' אמות אלו הם לנגד ד' אותיות שם הוי',

ומזה מובן, שד' אמות אלו אינם באופן של הגבלה, אלא באופן ד'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²¹³ (והרי גם כאן נימנו ד' ענינים), ומה שכל א' מהם נקרא בשם "אמה", הרי זה כמבואר בכתבי האריז"ל ש"אמה" קאי על שם מ"ה²¹⁴, ו"אמה" ר"ת "אלקיני מלך העולם"²¹⁵, אבל אין זו אמה מוגבלת ומדודה, אלא אדרבה — כמו שם הוי' שהוא למעלה ממדידה והגבלה, הי' הוא ויהי' כאחד²¹⁶;

אך כיון שאסור להתפלל בבקתא²¹⁷, יש צורך בבנין דוקא, כדי

208) ראה תו"מ חל"ט ס"ע 360. וש"נ.

209) ראה נזיר ג, א.

210) תהלים קלט, יב.

211) ראה מכתב ח' תמוז שנה זו (אג"ק

חכ"ג ע' רכו ואילך). וראה גם שם ע' רכה.

ע' רכה. תניא שעהיה"א פ"ז.

212) ראה פע"ח שער הזמירות פ"ד.

213) ברכות לר, סע"ב. טוש"ע ואדה"ז

ארו"ח ס"צ ס"ה. וש"נ.

214) חכ"ג ריש ע' 172). וש"נ.

215) ויצא כח, יד.

216) ראה קה"י ערך אמה.

למנוע פיזור המחשבה, וכן בלימוד התורה יש צורך בצילוחא דשמעתא²¹⁸, שלכן הנה אפילו סוכה אינה מקום ראוי ללימוד בעיון²¹⁹, אלא דוקא בנין מפואר —

ועד"ז גם בנוגע לחינוך הבנות, על מנת לגמרם בקרוב. וע"פ המבואר באגה"ק הנ"ל, הנה יהי רצון שבכל ג' ענינים אלו תומשך הברכה וההצלחה,

ובקרוב ממש יהי גמרם של כל ענינים אלו — לא רק גמר הנחת אבן הפינה ע"י בנין מפואר מלא ב"זרע ברך ה'"²²⁰, אלא גם גמר הגאולה שהתחילה בג' תמוז, ואח"כ ב"ב"י"ג תמוז תרפ"ז, ואח"כ נמשכה הגאולה באופן של גלות ממקום למקום, ועד שהתחיל גם הענין ד"הנצנים נראו בארץ"²²¹, אלו שנשתחררו ויצאו משם — שתהי' פריצת כל הגדרים וההגבלות ליציאה לחירות אמיתית,

ויהי' זה בקרוב ממש, ובשובע שמחות, ובטוב הנראה והנגלה, ועד ל"ופרצת" בד' הענינים ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה".
[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה עבור כפר חב"ד].

* * *

נו. החידוש של חסידות חב"ד, ובפרט כפי שרצה רבינו נשיאנו, בעל השמחה והגאולה, הוא — שכל עניני התורה, לא רק נגלה דתורה, אלא גם פנימיות התורה, יומשכו באופן של הבנה והשגה, ועד למטה מטה, אפילו לאלו שצריכים לתרגם עבורם את הדברים בשפה שלהם — הן "שפה" בתוכן, והן "שפה" כפשוטה — בשבעים לשון של אומות העולם, שזה מורה על דרגא נמוכה יותר, ואעפ"כ, גם שם צריכים לתרגם לא רק נגלה דתורה, אלא גם פנימיות התורה, רזין דאורייתא, שבהם יש גם רזין דרזין.

והרי זהו החידוש של תורה בכלל לגבי מצוות — כמבואר בתניא²²² שהתורה שענינה הבנה והשגה, צריכה להיות כמו מזון, שנעשה דם ובשר כבשרו.

ומזה מובן גם בנוגע לרוחניות הענינים, הנהגה רוחנית — שהלימוד בתורה צריך להיות דם ובשר כבשרו ברוחניות, והיינו, שכאשר

220) ישעי' סא, ט.

221) שה"ש ב, יב.

222) ספ"ה.

218) ראה עירובין סה, א. וש"נ.

219) סוכה כח, סע"ב. טשו"ע ואדה"ז

א"ח סתרל"ט ס"ד. וש"נ.

מביטים על אופן הנהגתו בכל עניניו, אזי רואים שזוהי עשי' של תורה; אין זו עשי' של בשר ודם כפשוטו, אלא של דם ובשר שנעשה מלימוד התורה, באופן שהתורה נעשית דם ובשר.

כלומר: ענינו של לימוד התורה הוא — לא רק לשנות את הנהגת האדם, לעשות את המעשה אשר יעשון, ולהזהר מאלה אשר לא תעשינה²²³, אלא לפעול שאפילו בזהירות דמיונית לא תעשה, ב"סור מרע", ואפילו בקיום מצוות עשה, צריך להיות ניכר שזוהי עשי' של תורה, ולא עשי' של מציאות בשר ודם.

וזהו גם א' הענינים ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁹:

בשביל ענין המעשה מספיק לכאורה לימוד "קיצור שולחן ערוך" בלבד. ואעפ"כ, כתב רבינו הזקן בשו"ע שלו לא רק הלכות פסוקות, אלא הלכות בטעמיהן, הסברות וטעמים, ולפעמים גם ראיות מן הכתובים (כמבואר בארוכה בהקדמת בני המחבר לשו"ע), אף ש"לידי מעשה" נוגע לכאורה רק פסק ההלכה, הלכה "יבשה".

אך הענין הוא — כפי שרואים בפועל שיש חילוק בין קיום מצוה ע"י מי שידע רק את פסק ההלכה, לקיום מצוה ע"י מי שידע גם את כל הפרטים בחלק התורה הקשור עם מצוה זו.

וע"ד משנ"ת במאמר²²⁴ בענין "הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות"²²⁵ [ולהעיר — בתור מאמר המוסגר — ממ"ש בכתבי האריז"ל²²⁶ ש"פיוס" אותיות "יוסף"], והיינו, שהענין ד"המפייסו" מורה שעושה זאת בשמחה ובטוב לבב — לא רק בכל עשר הכחות הפנימיים, אלא גם מתוך רצון ועונג שלמעלה מהשתלשלות עשר כחות פנימיים, וביחד הם י"א כחות, ולכן, "מתברך בי"א", "מדה כנגד מדה"²²⁷.

ואף שקיום כל המצוות צריך להיות מתוך קבלת-עול, באופן ד"זאת חוקת התורה"²²⁸, "חוקה דייקא, "חוקה חקקתי גזירה גזרת"²²⁹ ו"אין לך רשות להרהר אחרי"²³⁰ — הרי קיום המצוות צריך להיות לא רק ע"י כח הקבלת-עול בלבד, אלא גם ע"י כח החכמה, הבנה והשגה,

223) ע"פ לשון הכתוב — יתרו יח, כ. ויקרא ד, ב. ועוד.
 224) פ"ג (לעיל ס"ע 190 ואילך).
 225) ב"ב ט, ב.
 226) ראה רמ"ז לזח"ג רעז, א. הובא באוה"ת פרשתנו (בלק) ריש ע' אי"ז.
 227) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.
 228) חוקת יט, ב.
 229) נחחומא חוקת ג. במדב"ר רפי"ט.
 230) יומא סז, ב. פרש"י ר"פ חוקת.

דעת וכל המדות שבלב, עד למחשבה דיבור ומעשה, ודוקא באופן כזה נעשית המצוה בשלימותה — "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"²³¹.

ובשביל זה לא מספיק לימוד פסק ההלכה בקיצור שולחן ערוך בלבד, אלא צריך להיות לימוד שיתן לו הבנה והשגה והרגש הלב, שע"ז יהי' לו זירוז וחיות בקיום המצוות.

וכפי שרואים בפועל, שכאשר עושים דבר מצד קבלת-עול בלבד, אזי חסר בהידור ויופי הדבר; אבל כאשר מלבד הקבלת-עול יש לו בזה גם תענוג (תהי' סיבת התענוג איזו שתהי'), אזי נעשה הדבר בהידור — הידור מצוה, ועד למהדרין מן המהדרין.

וזו היתה ההשתדלות של נשיאנו, בעל השמחה — שנוסף על ענין ה"חוקה", יומשך כל דבר בהבנה והשגה, ועד שיחדור בכל עשר כחות הנפש.

וכאמור לעיל, כאשר התורה חודרת בכל עשר כחות הנפש, דהיינו, בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים — אזי נעשית חיות אחרת לגמרי בקיום רמ"ח מצוות עשה שכנגד רמ"ח אברים ובקיום שס"ה מצוות לא תעשה שכנגד שס"ה גידים.

נז. וענין זה משתקף גם בנגלה דתורה:

ובהקדמה — שכללות ענין המזון נקרא בשם "לחם", כמובא בפירושו רש"י²³² ש"כל סעודה קרוי' לחם, כמו עבד²³³ לחם רב", והיינו, שאף שיש בסעודה כו"כ ענינים: בשר ותבלין, פלפלין וכו', וגם מגדנות, "אפיקומן" — הנה כללות כולם יחד נקרא בשם "לחם".

ובנוגע ללחמה של תורה — הנה אף שהתורה היא "תורה אחת", הרי היא נחלקת לשתי סוגי לחם, כמרומז בענין "שתי הלחם" שהביאו בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", כמבואר בספרי מוסר וביתר אריכות בספרי חסידות²³⁴ ש"שתי הלחם" רומזים לב' סוגים בלחמה של תורה, ובלשון הכתוב²³⁵: "לכו לחמו בלחמי", שהם ב' עניני לחם: תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, או חלוקה נוספת: נגלה דתורה — לחם סתם, ופנימיות התורה — "לחמי".

וכל זה צריך להיות באופן של אכילת לחם — שנעשה דם ובשר

(234) ראה לקו"ש חל"ב ע' 137. וש"נ.

(235) משלי ט, ה. וראה זח"א (בהשמטות)

רס, א.

(231) ואתחנן ו, ה.

(232) אמור כא, יז. וראה ויצא לא, נד.

ויקרא ג, יא.

(233) דניאל ה, א.

כבשרו, שע"ז נעשה שינוי גם בכל עניינו, ועד שאפילו בקיום המצוות ניכר השינוי בין קודם לימוד הענין לאשורו ולבוריו ולרחבו ולעומקו לגבי לאחריו כן.

נח. והנה, איתא במשנה²³⁶: "העומר הי' מתיר במדינה, ושתי הלחם במקדש", כלומר, ע"י הקרבת עומר שעורים הותר לאכול מהתבואה החדשה בכל המקומות, ואילו ההיתר במקדש, הנה גם לאחר הקרבת העומר לא היו מביאים מנחה מתבואה החדשה, כי אם לאחר הקרבת שתי הלחם.

וצריך להבין: כיון שהמקדש מצד עצמו הוא כבר ענין של קדושה — מהו הצורך בדבר המתיר?

ויוכן בהקדם המבואר באחרונים בפירוש משנה הנ"ל, שיש לפרשה בכמה אופנים²³⁷:

בנוגע לעומר שהי' מתיר במדינה — הנה לכל הדעות הפירוש הוא שקודם הקרבת העומר ישנו האיסור דחדש, שאסור לאכול מתבואה חדשה;

אבל בנוגע להיתר דשתי הלחם במקדש — יש סברא שכשם שבמדינה ישנו איסור חדש שהתרתו היא ע"י העומר, כך גם במקדש ישנו איסור חדש בפ"ע שהתרתו היא ע"י שתי הלחם.

אבל עפ"ז אינו מובן: מהו טעם החילוק ביניהם, כדברי המשנה²³⁶: "אין מביאין מנחות כו' קודם לעומר, אם הביא פסול, קודם לשתי הלחם לא יביא, אם הביא כשר" — דלכאורה, כשם שבעומר פסול בדיעבד, הנה גם בשתי הלחם צ"ל פסול בדיעבד?

ולכן יש סברא נוספת — שישנו איסור אחד של חדש הן במדינה והן במקדש, אלא שגם לאחר שהותר להדיוט ע"י העומר, נשאר עדיין האיסור להקריב למזבח, עד להקרבת שתי הלחם שמתיר במקדש. ומ"מ, כיון שע"י הקרבת העומר נחלש האיסור דחדש — "קליש איסורא"²³⁸ — פועלת חלישות זו גם במקדש, ש"אם הביא, כשר".

ויש סברא שלישית — שבעצם היו יכולים להקריב מהחדש במקדש גם לפני חג השבועות, כיון שאין איסור חדש במקדש, ולכן, אם הביא מנחה מהתבואה החדשה קודם שתי הלחם, אזי המנחה כשרה;

ובהנסמן שם. תו"מ ח"ד ס"ע 137 ואילך.

(236) מנחות סח, ב.

(238) לשון הש"ס — נדרים סח, א.

(237) ראה גם לקו"ש שם ע' 134 ואילך.

אלא, שיש דין בשתי הלחם שצריכים להיות "מנחה חדשה"²³⁹, ולכן, "קודם לשתי הלחם לא יביא", כדי ששתי הלחם יהיו בשלימות — "מנחה חדשה" (כמבואר בארוכה בדברי האחרונים²³⁷).

נט. אמנם, כד דייקת בלשון הש"ס — מפורש להיפך:

לשון המשנה הוא: "העומר הי' מתיר במדינה, ושתי הלחם במקדש", שבפשטות מתייחס הלשון "מתיר" גם על שתי הלחם. ויתירה מזה: בגמרא מפורש להדיא הלשון "מתיר" בנוגע לשתי הלחם. והרי הלשון "מתיר" שייך רק כאשר לפנ"ז ישנו איסור — באכילה או בהקטרה על המזבח.

וא"כ, אי אפשר לפרש שבמקדש מותר להביא חדש אפילו קודם שתי הלחם, ורק יחסר בשתי הלחם הענין ד"מנחה חדשה", אלא ודאי יש גם איסור חדש במקדש.

ועכצ"ל כהסברא הקודמת — שלאחרי הקרבת העומר, קליש איסורא גם במקדש, ולכן "אם הביא, כשר".

ס. ומכאן באים לביאור הענין האמור לעיל:

ובהקדמה — שההקרבה והעבודה במקדש הו"ע של מצוה, ונוסף לזה, ישנם גם הלכות הקשורות עם מצוה זו, שזהו ענין התורה.

ועל זה אמרו רז"ל²⁸ "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", היינו, שלימוד התורה בכל יום צריך להיות באופן של חידוש, "מנחה חדשה", שאז הלימוד הוא בחיות גדול ביותר; ולפי אופן הלימוד כן הוא גם אופן המעשה — "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁹ — שגם מעשה המצוה הוא בחיות גדול ביותר, ובאופן של הידור, וכמ"ש⁴⁹ "כל חלב להוי", וכפי שפוסק הרמב"ם⁴⁹ להלכה ש"כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב כו'" (כמדובר בהתוועדות שלפנ"ז²⁴⁰).

אמנם, גם כאשר מקיים מצוה באופן שחסר אצלו הענין ד"כל חלב לה" — נתקיימה המצוה.

וכדאיתא בגמרא²⁴¹: "מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה, דכתיב²⁴² ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו, ואם

(241) יבמות פט, ריש ע"ב. וש"נ.

(242) ס"פ קרח.

(239) אמור כג, טז.

(240) שיחת ש"פ קרח סי"ג ואילך (לעיל)

ס"ע 183 ואילך). וש"נ.

אין קדוש, נשיאות חטא למה, מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה".

וכפי שהדבר משתקף בדין שתי הלחם — "קודם לשתי הלחם לא יביא, אם הביא כשר" (בדיעבד).

אבל אעפ"כ, למרות שהמצוה מתקיימת אפילו אם נעשית שלא לשמה, או שמקיימה כמו עס־הארץ (ללא ידיעת ההלכות שבתורה על בוריין), ועאכו"כ כאשר חסר רק בענין ד"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" — הרי חסר בהענין ד"כל חלב להוי", ויש בזה "נשיאות חטא" ("תשאו עליו חטא"), ויתירה מזה: נשיאת עון²⁴⁰.

ונקודת הדברים — שענין התורה נוגע לא רק שיתוסף בהבנה והשגה, ושתהי' מצות לימוד התורה כדבעי, אלא זהו ענין שנוגע בכל חייו הרוחניים, ובמילא גם בכל חייו הגשמיים — שהרי התורה נעשית דם ובשר, כבשרו, ואין ענין יוצא מידי פשוטו: זוהי מציאותו הרוחנית, זהו כח המחשבה הרוחנית, כח הדיבור הרוחני וכח המעשה הרוחני — שמציאותם היא תורה, ובמילא מובן, שכאשר התורה היא בתוספת בריאות חיות ועומק, אזי גם כח המחשבה והדיבור והמעשה הרוחניים שלו הם באופן אחר, ובמילא משתנים גם המחשבה דיבור ומעשה הגשמיים שלו, ובמילא נעשה קיום מ"ע ומל"ת באופן ד"כל חלב לה", ובאופן שמפריש מן המובחר אפילו על היפה.

סא. ועד"ז בנוגע להוספה בלימוד פנימיות התורה:

פנימיות התורה בערך לנגלה דתורה היא כמו נגלה דתורה בערך למצוות — כי, כשם שתורה היא כמו דם לגבי מצוות שהם כמו אברים (כנ"ל סנ"א), כמו"כ נקראת פנימיות התורה בשם "נשמתא דאורייתא" (כדאיתא בזהר²⁴³) לגבי נגלה דתורה שנקראת בשם "גופי תורה"; והרי גם בנוגע לנשמה אין חילוק בין הנשמה כפי שהיא ברגל וכפי שהיא בראש ובלב, בדוגמת האמור לעיל בנוגע לדם.

וכאשר יש תוספת חיות בנשמה, וכמשנ"ת במאמר¹²⁶ בענין "השם נפשנו בחיים", שזוהי החיות שנותן הקב"ה למעלה מטבע דקדושה, והו"ע נעלה יותר מאשר חי בעצם — אזי "לא נתן למוט רגלנו", שגם הרגל וכח ההליכה נעשים באופן אחר לגמרי, כיון שנמשך מ"נפשנו" כפי שהיא בבחי' חיים עצמיים.

וזוהו הטעם לגודל ההשתדלות בהפצת לימוד החסידות — יחד עם

לימוד הנגלה — באופן של עיון כו', ובלשון התניא²⁴⁴: "על בורי" — שאז נעשית מציאות רוחנית אחרת ומציאות גשמית אחרת.

ובאופן כזה הולך לבטח דרכו — בדרך מלך מלכי המלכים הקב"ה, שאומר "אנא נפשי כתבית יהבית"²⁴⁵, היינו, שיחד עם התורה לוקחים אותו בעצמו, וכאשר הולכים יחד עם התורה, שאז הולכים יחד עם הקב"ה, "המלך בקונך וצא"¹²⁷ — אזי "ישם לדרך פעמיו"¹²⁵, לילך על כל השנה כולה ברוב הצלחה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי" עם התיבות ברוסית: "עך טי כו'"].

* * *

סב. בהתחלת פרשת השבוע מסופר שבלק שלח לקרוא לבלעם, — שהי' המנגד על משה, נשיא הדור, כדאיתא בספרי סוף פרשת ברכה, על הפסוק²⁴⁶ "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", "בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם" —

וכל עצותיו לא הועילו מאומה, עד שנפל על העצה — "לכה איעצך גו"²⁴⁷ — בנוגע לבנות מדין כו', אשר, ענין זה ("עון פעור") הוא באופן ש"לא הטהרנו ממנו עד היום הזה"²⁴⁸, ועד עתה צריכה להיות המלחמה של משה רבינו על זה, כמובא בתוס' במסכת סוטה²⁴⁹ בנוגע לקבורת משה "בגיא בארץ מואב מול בית פעור"²⁵⁰, ש"בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטר ולזהכיר עון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע וכו'".

סג. ונוסף על כל הפירושים בזה²⁵¹ — יש גם נקודה בנוגע אלינו: כאשר ישנו ענין שמנגד לנשיא הדור, רבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ועד שכאשר לא מצליחים באופן אחר ("מ'קען זיך ניט איינקערן"), מתחילים באמצעות ה"עזרת נשים" — אזי ישנו הענין ד"חכמות נשים בנתה ביתה"²⁵², דקאי על בנות ישראל הכשרות, שהם הלעומת-זה של בנות מדין, וכשם שכוונת בנות מדין היתה "לאלהיהן" ("ותקראינה גו'")

(244) רפ"ה.

(245) ראה גם שיחת ש"פ בלק, י"ד תמוז

דאשתקד ס"ב ואילך (תו"מ חל"ז ס"ע 165

ואילך). וש"ג.

(246) משלי יד, א.

(247) שבת קה, א (לגירסת הע"י).

(248) ברכה לד, יו"ד.

(249) פרשתנו (בלק) כד, יד.

(250) יהושע כב, יז.

(251) יד, רע"א.

לאלהיך"²⁵³), כמו"כ פנימיות הכוונה של "חכמות נשים בנתה ביתה" היא לבנות בית-מקדש ומשכן לו ית', שבו יקויים "ושכנתי בתוכם"⁵⁰.

וכשם שפעולת משה בנתינת התורה כולה התחילה עם הנשים, כמ"ש²⁵⁴ "כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים"²⁵⁵ — כך גם בתמידות, בפעולתו של משה "בגיא מול בית פעור", ישנו הסדר הנ"ל, שניתן כח לנשי ובנות ישראל שיכולות לבטל את הקטרוגים שאין בכחם של אחרים לבטלם.

וענין זה נעשה ע"י הנהגה הפכית מזו של בנות מדין — באופן של צניעות, "כל כבודה בת מלך פנימה"²⁵⁶, וכאשר נמצאת "פנימה", אזי מנהלת כבר את כל הבית כדבעי, באופן שייקרא "בנתה ביתה", שנעשה משכן ומקדש לו ית' — שע"ז הקטרוג שוקע, ואז עולה נשיאן ומושיעין של ישראל ומבטלו לגמרי.

ועד ש"גואל ראשון" (משה) נעשה "גואל אחרון"²⁵⁷ (משיח), — וכמבואר בארוכה בשיחה הידועה של רבינו נשיאנו²⁵⁸ בענין "עד כי יבא שילה"²⁵⁹, בנוגע למשה — הגימטריא ד"שילה"²⁶⁰, ובנוגע למשיח — הגימטריא ד"יבא שילה"²⁶¹ —

יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים"²⁶², ש"בזכות נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"²⁶³, וזוהי גם הזכות שניתנה לנשים בדורנו זה²⁶⁴, להיות "בנתה ביתה", בית ישראל, בכל מקום שהם, בכל מושבותיהם,

ובאופן שיהי' זה הקדמה ל"בית גדול"²⁶⁵, כדברי הגמרא במסכת מגילה²⁶⁶ דקאי על "מקום שמגדלין בו תורה" ו"מקום שמגדלין בו תפלה", ועד ל"בית ה'²⁶⁵, זה בית המקדש", ו"בית המלך"²⁶⁵, אלו פלטרין של מלך",

(259) ויחי שם.	(253) פרשתנו (בלק) כה, ב.
(260) ראה זח"א כה, ב. רנג, א. ל"ת,	(254) יתרו יט, ג.
שעה"פ ובעה"ט שם.	(255) מכילתא ופרש"י עה"פ.
(261) בעה"ט שם.	(256) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם ה' אישות פי"ג הי"א.
(262) מיכה ז, טו.	(257) ראה שמור"פ פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.
(263) יל"ש תהלים רמז תשצה. שה"ש רמז תתקצג. וראה סוטה יא, ריש ע"ב. ועוד.	זח"א רנג, א. שעה"פ ויחי מט, יו"ד. תו"א משפטים עה, ב.
(264) ראה מדרש זוטא רות פ"ד, יא. יל"ש רות רמז תרו בסופו.	(258) שיחת אחש"פ תרצ"ט בתחלתה (סה"ש תרצ"ט ע' 329). נתי' בלקו"ש ח"א ע' 8 ואילך.
(265) מלכים-ב כה, ט.	
(266) כז, רע"א.	

שכל ג' ענינים אלו יהיו בביאת מלכא משיחא, ובבנין ביהמ"ק השלישי, שעומד מוכן²⁶⁷, ויורד למטה מעשרה טפחים — ע"י שיתוסף "מצוה אחת", שעל ידה מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות²⁶⁸, ונמשכת בגלוי הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה. ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — ג"פ). "ניע זשוריצי כלאפצי"].

* * *

סד. כיון שנכנסים לתקופת תמוז (כנ"ל סכ"א), שאז ישנו הענין ד"חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא לי²⁶⁹ — אזי העצה לזה היא ע"י ההנהגה באופן ש"ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאו"י" (כדברי הגמרא במסכת ע"ז²⁷⁰), כמבואר באריכות בחסידות²⁷¹, ואז אין מה להתפעל מה"תמוז" של העולם כו'. ועי"ז פועלים גם את הענין ד"משלחי רגל השור והחמור"²⁷² (כמובא בגמרא שם), דקאי על הלעומת-זה²⁷³.

ועד שזוכים לענין ד"ויהי לי שור וחמור"²⁷⁴, כדאיתא במדרש²⁷⁵ שקאי על משיח (משיח בן יוסף ומשיח בן דוד²⁷⁶), אשר, "אע"פ שיתמהמה, אחכה לו בכל יום שיבוא"²⁷⁷, בכל יום ויום ממש, שיביא את הגאולה האמיתית והשלימה, למטה מעשרה טפחים. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אני מאמין"].

* * *

סה. דובר לעיל (סי"ב) שקביעות שנה זו היא כמו הקביעות בשנה שנולד בעל השמחה והגאולה, שגם אז הי' יום השבת שלאחרי יום ההולדת באופן שדחה את התענית דשבעה עשר בתמוז. וכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר על זה²⁷⁸, אמר, שהיתה אז הברכה: הואיל ונדחה, ידחה לגמרי, ע"י הגאולה האמיתית והשלימה.

---

267 פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.
 268 רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.
 269 שבת נג, א. וראה גם לעיל ע' 157.
 וש"נ.
 270 ה, ב.
 271 ראה המשך תער"ב ח"א ע' שסח.
 272 עיקר הי"ב מי"ג עיקרים.
 273 ראה מג"ע וישלח עה"פ.
 274 וישלח לב, ו.
 275 ב"ר פע"ה, ו.
 276 ראה גם תו"מ ח"ד ע' 209. וש"נ.
 277 שיחת י"ב תמוז ה'ש"ת ס"ז (סה"ש קיץ ה'ש"ת ס"ע 157). — נת' לקמן ס"ע 268 ואליל. וש"נ.
 278 ראה פרש"י ותוס' ע"ז שם. הובא

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

וכיון שנשארו עוד חמשה ימים עד יום השבת — הנה עוד מקודם
 לכן יכול להתבטל ענין הגלות,
 וכפי שמתבטא כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁷⁹, ששורפים את כתלי הגלות,
 אלא, שיהי' זה בטוב הנראה והנגלה, וב"שובע שמחות",
 ועד שבאים לקיום היעוד²⁸⁰ "לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם
 .. והי' לך ה' לאור עולם", ועד ש"והלכו גוים לאורך"²⁸¹,
 וכל זה — למטה מעשרה טפחים, לצאת "מן המיצר אל המרחב",
 עם כל הפירושים²⁰², ולילך קוממיות לארצנו, והוא בראשם.
 [ואח"כ אמר: כיון שיום השבת הוא שבעה עשר בתמוז נדחה —
 יקחו את המשקה והמזונות עבור יום השבת.
 טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "הושיעה את
 עמך"²⁸²].

(282) כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן את כל
 הניגון לבדו פעם אחת, ואח"כ המשיך לנגן
 יחד עם הקהל.

(279) ראה אג"ק שלו ח"ו ע' שעב (נעתק
 ב"היום יום" בתחלתו).
 (280) ישעי' ס, יט.
 (281) שם, ג.